

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Bakalářská práce

Eva Mertová, DiS.

**Vizuální podoba katalogů soutěže "Nejkrásnější české knihy roku" jako
zrcadlo dobových tendencí grafického designu**

Visual Form of Catalogues in the "Most Beautiful Book of the Year" Award as a Mirror of
Contemporary Graphic Design

Praha 2018

Vedoucí práce: Mgr. Alena Petruželková

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Aleně Petruželkové za trpělivost, odborné vedení, pomoc a rady, které mi při vypracovávání této práce poskytovala a jež pro mě byly velmi přínosné. Poděkování dále patří doc. ak. mal. O. Karlasovi, PhDr. J. Rousovi, osloveným autorům grafických návrhů katalogů. Mé poděkování patří také mé rodině a přátelům za podporu při studiu a při psaní této práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 7. 2018..... Eva Mertová .....

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá výzkumem katalogů soutěže Nejkrásnější české knihy roku vydaných v rozmezí let 1990-2016. Samotný výzkum je rozdělen do čtyř fází, přičemž první fáze se zabývá provedením analýz jednotlivých katalogů z hlediska grafické úpravy a z hlediska polygrafického zpracování. Druhá fáze výzkumu je zaměřena na získávání autentických výpovědí od autorů grafické úpravy katalogů, které jsou citovány v textu práce. V závěrečných fázích výzkumu jsou získané výsledky porovnávány a interpretovány. Výstupem analýz dokumentů je systematický přehled katalogů soutěže Nejkrásnější české knihy roku vydaných v rozmezí let 1990 – 2016.

Klíčová slova:

Nejkrásnější české knihy roku (soutěž), typografie, grafický design, knižní kultura, design publikací

Abstract:

This bachelor thesis deals with the research of the „Most Beautiful Czech Books of the Year“ competition catalogs, that were published in the period of 1990-2016. The research itself is divided into four phases, the first stage of which deals with analyzes of individual catalogs in terms of graphic design and polygraphic processing. The second phase of the research is focused on obtaining authentic testimonies from the authors of graphic editing of the catalogs, which are cited in the text of the thesis. In two final stages of the research, the obtained results are compared and interpreted. The output of document analyzes presents a systematic overview of the „„Most Beautiful Czech Books of the Year“ competition catalogs, that were published in the period of 1990-2016.

Keywords:

The Most Beautiful Czech Books of the year (Award), Typography, Graphic design, Book Culture, Design of Publications

Obsah

Obsah	5
1. Úvod	7
2. Cíl	7
3. Metodologie	8
4. Historické souvislosti	9
5. Analýza katalogů	10
5.1 České a slovenské nejkrásnější knihy roku 1990	10
5.2 Nejkrásnější české knihy roku 1992	12
5.3 Nejkrásnější české knihy roku 1993	13
5.4 Nejkrásnější české knihy roku 1994	14
5.5 Nejkrásnější české knihy roku 1995	15
5.6 Nejkrásnější české knihy roku 1996	17
5.7 Nejkrásnější české knihy roku 1997	18
5.8 Nejkrásnější české knihy roku 1998	19
5.9 Nejkrásnější české knihy roku 1999	21
5.10 Nejkrásnější české knihy roku 2000	22
5.11 Nejkrásnější české knihy roku 2001	23
5.12 Nejkrásnější české knihy roku 2002	24
5.13 Nejkrásnější české knihy roku 2003	25
5.14 Nejkrásnější české knihy roku 2004	26
5.15 Nejkrásnější české knihy roku 2005	27
5.16 Nejkrásnější české knihy roku 2006	29
5.17 Nejkrásnější české knihy roku 2007	30
5.18 Nejkrásnější české knihy roku 2008	32
5.19 Nejkrásnější české knihy roku 2009	33

5.20	Nejkrásnější české knihy roku 2010	35
5.21	Nejkrásnější české knihy roku 2011	36
5.22	Nejkrásnější české knihy roku 2012	37
5.23	Nejkrásnější české knihy roku 2013	38
5.24	Nejkrásnější české knihy roku 2014	40
5.25	Nejkrásnější české knihy roku 2015	42
6.	Komparace sledované produkce katalogů	43
7.	Interpretace výsledků výzkumu	46
8.	Závěr	47
9.	Použitá literatura a informační zdroje	48
	Seznam obrázků	51

1. Úvod

Soutěž Nejkrásnější české knihy roku, která sice bez přerušení probíhá od roku 1965, prezentuje krásné knihy vydané v uplynulém roce v období od 1. ledna do 31. prosince na území České republiky, avšak soutěžní podmínky se v jejím průběhu proměňovaly především v oblasti kategorií. Knihy přihlášené do soutěže jsou posuzovány technickou komisí z hlediska kvality polygrafického zpracování a výtvarnou komisí z hlediska koncepční promyšlenosti díla, uměleckého vyjádření daného tématu a inovativnosti řešení. „*Vyhlašovatelé soutěže jsou povinni vydat k soutěži katalog a uspořádat výstavu oceněných knih.*“ [Jednací řád soutěže Nejkrásnější české knihy roku, 2018]

Grafickou úpravu katalogu realizovali v mnoha případech uznávané osobnosti z oblasti grafického designu, např. Jan Solpera, Miloslav Fulín, Jan Jiskra, Jaroslav Šváb, Petr Babák. Grafická úprava se zpočátku týkala pouze návrhu obálky katalogu. Změna nastala v roce 1995, kdy byl vydán katalog Nejkrásnějších českých knih roku 1994. V případě tohoto katalogu se autor grafického návrhu zabýval úpravou celé publikace. Tento trend přetrval do současnosti. Kvalitní grafické zpracování katalogů soutěže je pro autora grafické úpravy otázkou prestiže, proto vznikají katalogy vynikající originálními rysy.

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou katalogů soutěže Nejkrásnější české knihy roku vydaných v letech 1990 – 2016 z hlediska grafické úpravy a polygrafického zpracování. Výsledky výzkumu prezentované v této práci přinášejí přehled informací, které dosud nebyly zdokumentovány v odborné literatuře. Období po roce 1989 bylo zvoleno záměrně neboť grafický design, ovlivněný nástupem nových technologií, představuje možnost sledovat experimentální tvorbu autorů.

Na základě rešerše bylo ověřeno, že hlavním zdrojem relevantních informací jsou katalogy soutěže.

2. Cíl

Cílem bakalářské práce je provést na základě analýz soutěžních katalogů ve sledovaném období (1990 – 2015) zhodnocení grafické úrovně katalogů (originální grafické a polygrafické zpracování jednotlivých katalogů). Výstupem výzkumu dokumentů bude systematický přehled katalogů soutěže Nejkrásnější české knihy roku (1990 – 2015).

3. Metodologie

První fáze výzkumu je zaměřena na analýzu katalogů soutěže. Pro analýzu katalogů je využita metoda Zkoumání dokumentů [HENDL, 2016], která je pro výzkum upravena na tři základní kritéria hodnocení dokumentu:

1. Typ dokumentu
2. Vnější znaky dokumentu
3. Vnitřní znaky dokumentu

K analyzovaným prvkům vnějších znaků dokumentu patří formát a obálka katalogů. Obálka, jako hlavní vizuální komunikační prvek publikace představující koncepci grafického návrhu (vizuální kompozice z barev, symbolů, obrazů a písma), je hlavním z analyzovaných vnějších znaků. Detailněji jsou obálky analyzovány na základě dalších kritérií:

- a. Autor obálky
- b. Koncepce
- c. Písmo
- d. Ilustrace
- e. Barevnost

Z hlediska vnitřních znaků dokumentu má struktura katalogů ustálený charakter. V úvodní části katalogu, která je zaměřena buď na hodnocení aktuálního ročníku soutěže, nebo má esejistický charakter, dochází k fluktuaci. Obsahem katalogu jsou především informace o vítězných knihách, účastnících soutěže a členech hodnotících porot. Tyto informace jsou obvykle rámovány úvodem a rejstříky. Grafické návrhy (typografie uvnitř dokumentu, umístění písma, proporce titulků, textů a ilustrací) včetně polygrafického zpracování tyto skutečnosti zohledňují a budou předmětem analýzy vnitřních znaků dokumentu. K analyzovaným prvkům vnitřních znaků patří rovněž kvalita fotografií dokumentujících soutěžní publikace.

Druhá fáze výzkumu je zaměřena na orální historii – získávání autentických výpovědí autorů grafické úpravy katalogů. Tato kvalitativní výzkumná metoda doplní shromážděné analýzy o přímá svědectví významných osobností z oblasti grafického designu.

Porovnáním sledované produkce katalogů se zabývá třetí fáze výzkumu. Výsledkem komparace je kritické shrnutí ústřední části práce. Poté následuje závěrečná fáze výzkumu, ve které jsou získané výsledky interpretovány.

4. Historické souvislosti

V reakci na rozvoj masové produkce knih, která měla negativní vliv na knižní úpravu, byl roku 1908 založen Spolek českých bibliofilů, mezi jehož členy patřily významné osobnosti české knižní kultury (např. Karel Dyrynk, Arno Šáňka, Max Švabinský). Spolek českých bibliofilů uspořádal v roce 1928 první Soutěž o Třicet nejkrásnějších knih roku, na kterou navazovaly v různých podobách soutěže až po tu dnešní s názvem Nejkrásnější české knihy roku. Původním smyslem soutěže bylo pěstovat a šířit lásku ke knihám s důrazem na umělecké a řemeslné zpracování knih. Na tuto myšlenku v budoucnu navazovaly veškeré pokusy o obnovení soutěže. [ŠMEJKAL, 1968, s. 412-414].

Obr. 1: Ukázka titulního listu a úvodního textu, 1928

Katalog prvního ročníku soutěže Spolku českých bibliofilů v Praze za rok 1928 je ukázkou kvalitního řemeslného zpracování. Exemplář sestává z nerozříznutých volně složených archů papíru, připravených na vazbu u knihaře. Specifickým znakem katalogu z prvního ročníku soutěže je kvalita papíru a kvalita tisku. Dominantním prvkem grafické úpravy titulního listu je kresba od Jana Konůpka. Typografické zpracování uvnitř katalogu má jasný řád - přesné grafické rozvržení. K úpravě textů uvnitř dokumentu byla použita „Weissova antikva“ [První soutěž, 1928, s. 13]. Typografickou úpravu řídil Rudolf Hála. „Výsledky soutěží srovnány podle ročníků podají bezpečný soud o vzestupu, budou mezníky na cestě za dokonalou

krásnou českou knihou. Aby ta cesta byla šťastná, plná radostných zastavení a překvapení, je naše upřímné přání.“ [První soutěž, 1928, s. 13].

5. Analýza katalogů

Z hlediska typu dokumentu bylo zjištěno, že se jedná ve všech případech o „katalog“. V terminologické databázi knihovnictví a informační vědy je katalog výstavy definován jako „vydaný seznam předmětů (knih, obrazů aj.) prezentovaných na výstavě obsahující jejich popis, popř. odborné studie“ [MATUŠÍK, 2003].

5.1 České a slovenské nejkrásnější knihy roku 1990

Obr. 2: Grafická podoba katalogu ČaSNKR 1990

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 20,5 cm x 12,5 cm. Na obálce je použita výrazná typografie slavnostního charakteru. Obálku navrhl a graficky upravil Miloslav Fulín (*15. února 1928). Za svou tvorbu získal řadu ocenění, zejména v soutěži Nejkrásnější české knihy roku. *“Knihy a časopisy upravené rukou Miloslava Fulína charakterizuje především vyrovnaná kvalita práce s písmem a přesná volba výrazových prostředků adekvátních příslušnému typu tiskoviny.”* [FABEL, 1981, s. 44] Miloslav Fulín použil pro nadpis akcidenční titulkové písmo s názvem Epigraf [FABEL, 1981, s. 45]. Jedná se o lineární antikvu, která se používá jako písmo knižní. Specifickým prvkem obálky jsou písmena J a Y, která jsou dotažena k dolní dotažnici a písmeno L, které je dotaženo k horní dotažnici. Nadpis na obálce je zarovnán vlevo. Na obálce, která má funkci přebalu, je umístěn název publikace

v anglickém a v německém jazyce. Pro nadpis je použito stejné písmo, jako pro nadpis na obálce. Na obálce je použit kontrast bílého písma s modrou barvou obálky. Na přebalu je kontrast tvořen červenou barvou podkladu a bílým písmem. Celková barevná kompozice tedy vytváří dojem trikolory.

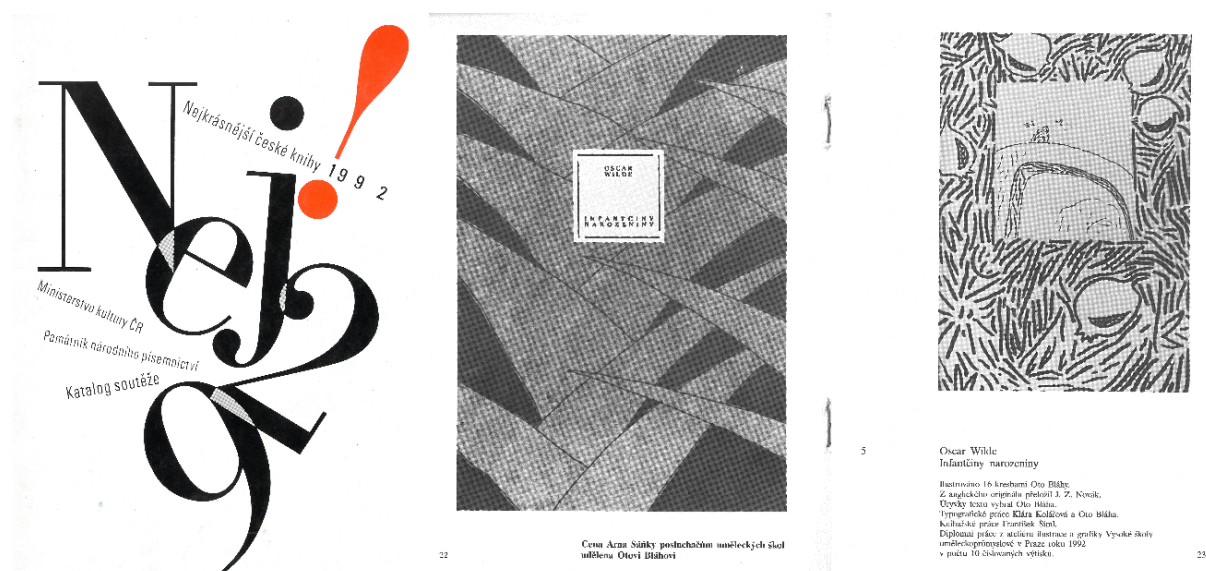
Vnitřní znaky dokumentu

Typografie uvnitř katalogu má informativní charakter, ve smyslu služební typografie, která chce vyjít vstříc čtenáři. K úpravě textů uvnitř katalogu bylo použito písmo Times New Roman. Základní informace týkající se poroty a oceněných publikací odpovídají předem stanovenému vnitřnímu rozvržení. Složení členů poroty je uvedeno menší velikostí písma a zarovnáno k levému okraji. Stejně typografické odlišení bylo použito k označení jednotlivých soutěžních kategorií.

Dominantním prvkem uvnitř katalogu jsou černobílé fotografie oceněných knih, kterým je věnován velkorysý prostor. Pod fotografií je umístěn text obsahující základní údaje o knize. Tyto dva prvky – fotografie a data o knize – jsou zarovnány na stejnou osu. Symetrické uspořádání se opakuje v celém katalogu a působí dynamicky.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Lepená vazba je v případě menší brožované publikace ideálním řešením. Nekvalitně provedené vazby se častějším používáním rozlepují a listy uvnitř publikace se rozpadají. Křídový papír snižuje kvalitu černobílých fotografií.

5.2 Nejkrásnější české knihy roku 1992

Obr. 3: Grafická podoba katalogu NČKR 1992

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 20,3 cm x 14,5 cm. Autorem grafického návrhu obálky je Jan Solpera (*26. prosince 1939), který vytvořil osobitou hru s literami. Název na obálce má sklon doprava. Dominantní prvek obálky tvoří nápis Nej 92 a oranžový vykřičník. Jednotlivé prvky tučně zvýrazněného nápisu Nej 92 se v určitých místech prolínají a dotýkají. Plochy, kde se písmena překrývají, jsou zbarvené šedivou barvou. Pro titulky Nej 92 je použito písmo Bodoni ze skupiny statická antikva [SOLPERA, 2009, s. 6], zbylé nadpisy tvořeny písmem Univers ze skupiny lineárních bezserifových statických písem [SOLPERA, 2009, s. 7]. Kompozice na obálce představuje hru písmen a číslic, avšak v tomto případě se nejedná o akrostich¹, ale o výtvarný prvek. Všechny informace na obálce jsou v plném znění a jasně čitelné. „Na obálkách i vstupních stranách knih autor váží obrazovou hodnotu písma v roli svébytné ilustrace zrcadlící atmosféru literárního díla.“ [FABEL, 1981, s. 58].

Vnitřní znaky dokumentu

Typografické zpracování uvnitř katalogu navazuje na katalog z roku 1990. Na titulním listě je uveden název katalogu v českém, anglickém a německém jazyce. Texty uvnitř katalogu jsou vytištěny písmem Times New Roman. Za titulním listem následuje úvodní text v českém,

¹ Akrostich [-ty-], -u m, akrostichon, -cha s <ř> liter. báseň, v níž první n. poslední písmena veršů tvoří slovo n. větu poskytující urč. informaci [Internetová jazyková příručka, 2008-2018].

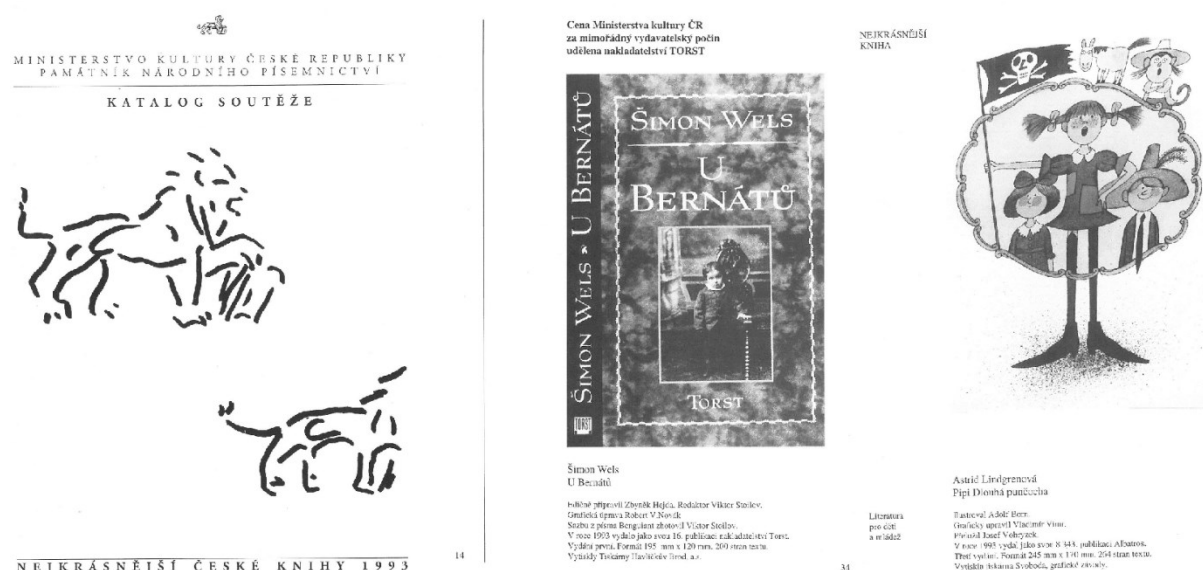
anglickém a německém jazyce, který je z důvodu orientace v textu symetricky zarovnaný do bloku a členěný do odstavců. Informace na dalších stránkách katalogu se týkají konkrétního ročníku soutěže. Texty, které se věnují oceněným publikacím, mají pouze doprovodný charakter. Jsou umístěny pod fotografií a podléhají zvolenému rozvržení. Těžištěm kompozičního celku jsou fotografie oceněných publikací, jejichž rozmístění není jednotné.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek. Knižní složky jsou vloženy do sebe a sešity kovovými sponkami. Tato vazba je vhodná pro publikace menšího rozsahu. Její výhoda spočívá v tom, že i při častém používání je vazba kompaktní. Lesklý křídový papír snižuje kvalitu fotografií.

Osobní reflexe autora grafického návrhu

„Tuto práci považuji za málo povedenou. Tehdy jsem se snažil najít v práci s písmem pro sebe nový, víc uvolněný výraz. Neúspěšně. Bohužel na to člověk přijde až s určitým odstupem. Než jsem si uvědomil, že to není ta správná cesta, tak vzniklo několik věcí, ke kterým bych se spíš nehlásil. Z mých prací vztahujících se k soutěži o nejkrásnější knihy považuji pořád za dost povedené dva plakáty na výstavu výsledků soutěže z let 1986 a 1987, kde jsem si také hrál s vykřičníky a se slovem „nej“. [SOLPERA, 2018].

5.3 Nejkrásnější české knihy roku 1993

Obr. 4: Grafická podoba katalogu NČKR 1993

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 12,5 cm. Autorem grafické úpravy katalogu je Jiří Sušanka ml. (*5. srpna 1932). Přebal na obálce katalogu je záměrně nižší, aby

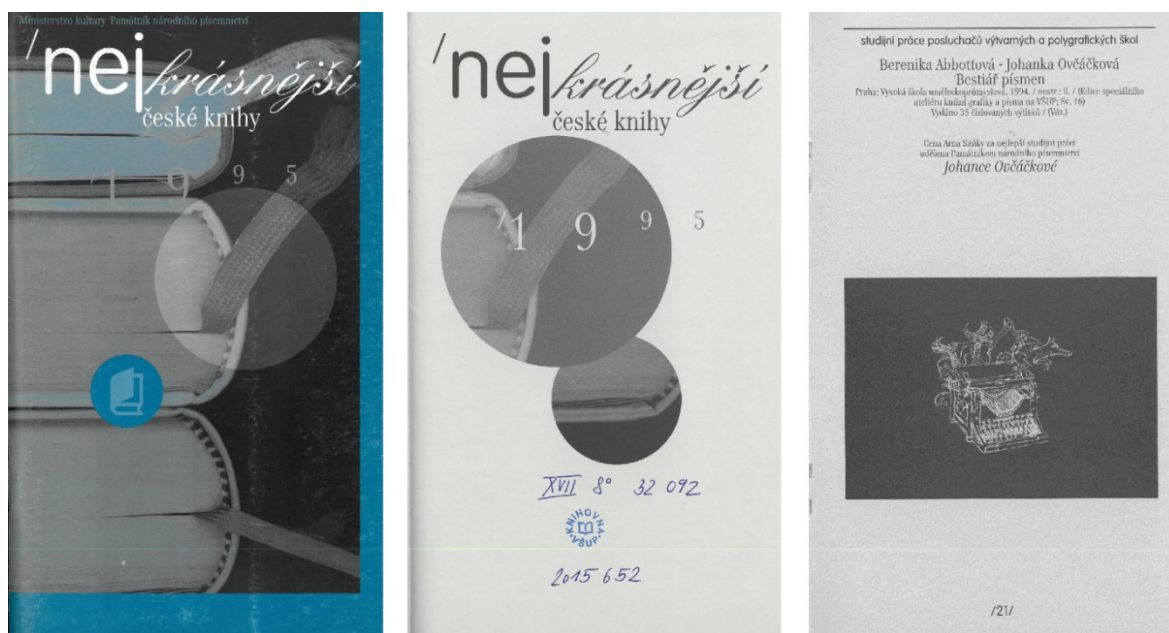
odkrýval pruh zelené barvy na obálce. Obálka je tvořena kvalitním knihařským papírem na potahování vazeb v odstínu zelené. Na bílém přebalu upoutá pozornost kontrast nápisu „nej“, který je tvořen písmem tučného duktu, konkrétně písmem Bodoni [SOLPERA, 2009]. Zvolená velikost a tučnost písma evokuje typografii plakátu.

Vnitřní znaky dokumentu

Uvnitř katalogu se objevují tučně zvýrazněné titulky, které navazují na stejně zvýrazněný nápis na obálce. Motiv zelené barvy se objevuje i na vstupních stranách katalogu a vytváří tak jednotný spojovací prvek celé publikace. V hlavní části katalogu dominují černobílé reprodukce oceněných knih. Fotografie jsou doplněné informativními texty. K úpravě textů uvnitř katalogu je použito písmo ITC Garamond [SOLPERA, 2009] v různých typografických modulacích z důvodu odlišení či zvýraznění konkrétního textu. V případě tohoto katalogu se jedná o kapitálky a tučný řez písma, který navazuje na motiv z obálky. Díky těmto prvkům působí design katalogu celistvě a harmonicky.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek. Knižní složky jsou vloženy do sebe a sešity kovovými sponkami. Lesklý křídový papír snižuje kvalitu fotografií.

5.5 Nejkrásnější české knihy roku 1995

Obr. 6: Grafická podoba katalogu NČKR 1995

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 12,5 cm. Autorem grafické úpravy katalogu je Tomáš Machek (*14. února 1970). Na obálce katalogu se poprvé objevuje barevná fotografie, která je ústředním motivem obálky. Na obálce je tučně zvýrazněno slovo „nej“, ovšem v tomto případě zvýraznění slova „nej“ není hlavním motivem. K úpravě obálky jsou použity různé typy písem – slovo „nej“ je vytištěno lineárním bezserifovým písmem se zaoblenými koncovými tahy, slovo „krásnější“ je vyvedeno kaligrafickým typem písma podle klasicistního skriptu, slovo „české knihy“ je uvedeno písmem Genre [SOLPERA, 2009].

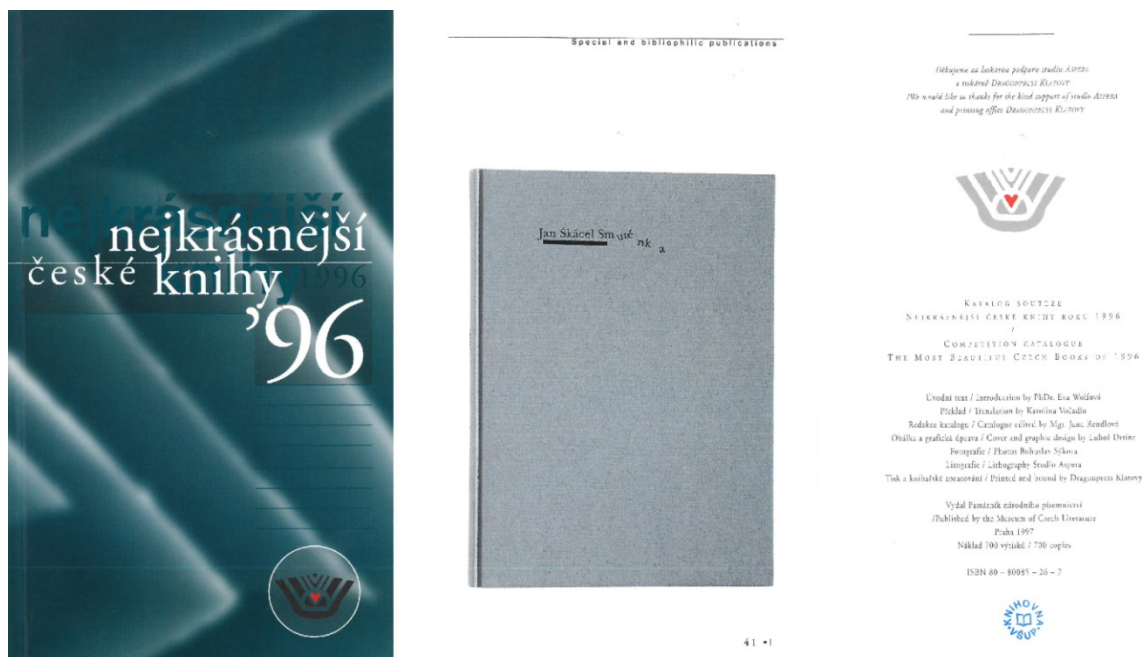
Vnitřní znaky dokumentu

Na vstupních stranách uvnitř katalogu se objevuje motiv fotografie z obálky a tento prvek celý soupis sjednocuje. Černobílé reprodukce jsou komponované na osu stránky. Od kompozice na osu stránky musel autor ustoupit v případě rejstříků na konci katalogu a to z důvodu přehlednosti. Při vnitřní úpravě katalogu autor použil písmo Genre [SOLPERA, 2009].

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek. Knižní složky jsou vloženy do sebe a sešity kovovými sponkami. Katalog je vytištěn na matném šedém papíru, který je kvalitním podkladem pro černobílé fotografie oceněných knih.

5.6 Nejkrásnější české knihy roku 1996

Obr. 7: Grafická podobna katalogu NČKR 1996

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 12,5 cm. Autorem grafické úpravy katalogu je Luboš Drtina (*22. ledna 1963). Dominantní prvek obálky tvoří barevná fotografie přes celou plochu obálky. Nadpis na obálce je zakomponován do fotografie. V pravém dolním rohu se objevuje symbol knihy se srdcem uvnitř.

Vnitřní znaky dokumentu

K úpravě textů uvnitř katalogu je použito písmo Adobe Garamond, klasické knižní písmo [SOLPERA, 2009]. Vnitřní uspořádání katalogu se přibližuje grafickým úpravám knihy. Autor v tomto případě uplatnil tzv. vstupní stránky (patitula a titul), na které přenesl hlavní motiv z obálky – symbol knihy se srdcem uvnitř. Tento prvek se vyskytuje v celém katalogu.

Informace o vítězných knihách jsou rozšířeny na celou dvoustranu, včetně anglického překladu. Barevné reprodukce oceněných publikací jsou umístěny na samostatnou stránku. Texty uvnitř katalogu jsou vzdušné z důvodu větších mezerádkových prokladů.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Nekvalitně provedená vazba se rozlepuje a listy uvnitř publikace se rozpadají.

Osobní reflexe autora grafického návrhu

„Vzpomínám si na to, že se příprava potýkala s nedostatkem finančních prostředků. Grafika myslím nebyla vůbec honorována a od autora úpravy se očekávalo, že se postará nejen o podobu sešitu a diplomu, ale že u tiskárny se kterou spolupracuje, sežene i nějaký benefit. Tiskárna Dragonpress z Klatov tenkrát vyšla PNP vstříc a tiskla prakticky za režii, což je jí ke cti. Grafická podoba počítala s tímto omezením, duplex z černé a modré, skromné reprodukce, předepsaný formát (což bývala skvělá a praktická zvyklost). Tematicky jsem reagoval na období, kdy knihařské zpracování v tiskárnách prožívalo krušnou dobu. Knižky se po jednom přečtení v mnoha případech bortily a mnoho exponátů zaslaných do soutěže vyřazovala technická komise z důvodů odbytého knihařského zpracování ze hry. Hlavní motiv tudíž vycházel z úvahy, že krása knihy je nejen v typografii, ale i ve funkci, proto je symbol srdce umístěný do středu knihy, do vazby.“ [DRTINA, 2018].

5.7 Nejkrásnější české knihy roku 1997

Obr. 8: Grafická podoba katalogu NČKR 1997

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 12,5 cm. Autorem grafického návrhu je Martin Balcar (*15. července 1957). Na obálce je použitý motiv zvětšující se knihy, který není proporčně vyvážený. Typografie na obálce, která navazuje na šikmou linii hlavního

motivů, má nevyhovující měřítko. K úpravě titulku je použito písmo Genre [SOLPERA, 2009].

Vnitřní znaky dokumentu

Grafický motiv z obálky je použitý i na vstupních stranách katalogu, včetně loga. K úpravě textů je použito stejné písmo jako na obálce. Informacím o vítězných knihách je věnována dvoustrana. Fotografie oceněných publikací odpovídají přesnému grafickému rozvržení. Vodorovná linka v záhlaví stránky zdůrazňuje soutěžní kategorie. Čísla stránek jsou umístěna do geometrického útvaru a zarovnána k levému okraji. Tato úprava negativně ovlivňuje čitelnost čísel stran.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Nekvalitně provedená vazba se rozlepuje a listy uvnitř publikace se rozpadají. Sešit je vytištěný na papíru s příliš vysokou gramáží, vlákno není rovnoběžné se hřbetem. Tento nedostatek má za následek kroucení jednotlivých listů a rozpad vazby při manipulaci s tiskovinou.

5.8 Nejkrásnější české knihy roku 1998

Obr. 9: Grafická podoba katalogu NČKR 1998

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 19 cm x 12,5 cm. Autorem grafického návrhu je Petr Babák (*7. června 1967), který přináší originální a rafinované řešení grafické podoby katalogu, i přesto, že musel dodržet limitující předepsaný formát publikace. Autor umístil titulek pouze na hřbet katalogu. Dominantním prvkem obálky není typografie, ale modrý obdélník, z kterého vyčnívá červená stužka imitující záložku v knize. Nežádoucím změnám polohy této stužky zabraňuje její ukotvení v tiráži katalogu pomocí samolepky.

Vnitřní znaky dokumentu

Modrá sazba uvnitř katalogu navazuje na modrou barvu na obálce, což dohromady vytváří jednotný celek. Na vstupních stranách v pravém horním rohu se objevuje miniaturní grafický prvek totožný s obálkou, na který uvnitř katalogu navazují na stejné úrovni ukázky z vítězných knih – tento prvek působí jako návěstí. Pod tyto drobnější grafické prvky umístil autor reprodukce oceněných knih a na protilehlou stranu doprovodné texty v českém a anglickém jazyce. Uvnitř katalogu se vyskytuje pouze jeden typ písma. Jedná se o lineární bezserifové písmo [SOLPERA, 2009].

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Nekvalitně provedená vazba se rozlepuje a listy uvnitř publikace se rozpadají. Sešit je vytištěný na papíru s příliš vysokou gramáží, vlákno není rovnoběžné se hřbetem. Kvalita papíru má pozitivní vliv na kvalitu fotografií vítězných publikací a barevného tisku.

Osobní reflexe autora grafického návrhu

„Jde opravdu o úplně jiný způsob uvažování o knize. Například u katalogu 98 je v pravém horním rohu vždy malá dvoustránka knihy, a když v ní rychle prolistujete, tak vznikne ze všech těch malých stránek další společná kniha tzv. flip book. Stačí vzít horní roh a prolistovat.“ [BABÁK, 2018].

5.9 Nejkrásnější české knihy roku 1999

Obr. 10: Grafická podoba katalogu NČKR 1999

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát, rozložený na šířku, s rozměry 21 cm x 14,8 cm. Autorem grafického návrhu katalogu je Martin Pálka (*21. července 1962). Ústředním prvkem obálky je fotografie z knihařského prostředí (sazečská kasa)², do které je zakomponovaný titul.

Vnitřní znaky dokumentu

Změna rozložení formátu ovlivňuje vnitřní uspořádání katalogu. Informace uvnitř katalogu jsou vysázené do dvou sloupců. Tato úprava zaručuje přehledné uspořádání informací. Údaje o oceněných knihách jsou umístěny na jednu stranu. Levý sloupec představuje prostor pro barevné fotografie. Pravý sloupec obsahuje texty vztahující se ke knihám. Pro úpravu textů autor použil písmo s názvem Frutiger, tedy lineární bezserifové písmo [SOLPERA, 2009]. Uvnitř katalogu se objevuje grafický prvek – vodorovná linka, která odděluje nadpisy od fotografií a informativního textu. Vnitřní úprava katalogu odpovídá zvolenému řádu – přesnému grafickému rozložení.

² „Sazečská kasa (něm. Setzkaste, též písmovka, písmovnice) – dřevěný, přepážkami rozdělený zásobník očištěných tiskových písmen připravených ke zhotovení sazby [VOIT, 2006].

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Sešit je vytištěný na papíru s vysokou gramáží, ale vlákno papíru je rovnoběžně se hřbetem a nedochází k rozpadu vazby.

5.10 Nejkrásnější české knihy roku 2000

Obr. 11: Grafická podoba katalogu NČKR 2000

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 12,5 cm. Autory katalogu jsou Aleš Najbrt (*3. května 1962) a Pavel Lev (*17. listopadu 1954). Obálce katalogu dominuje grafický motiv znázorňující otevřenou knihu. Motiv je doplněn titulkem informativního charakteru.

Vnitřní znaky dokumentu

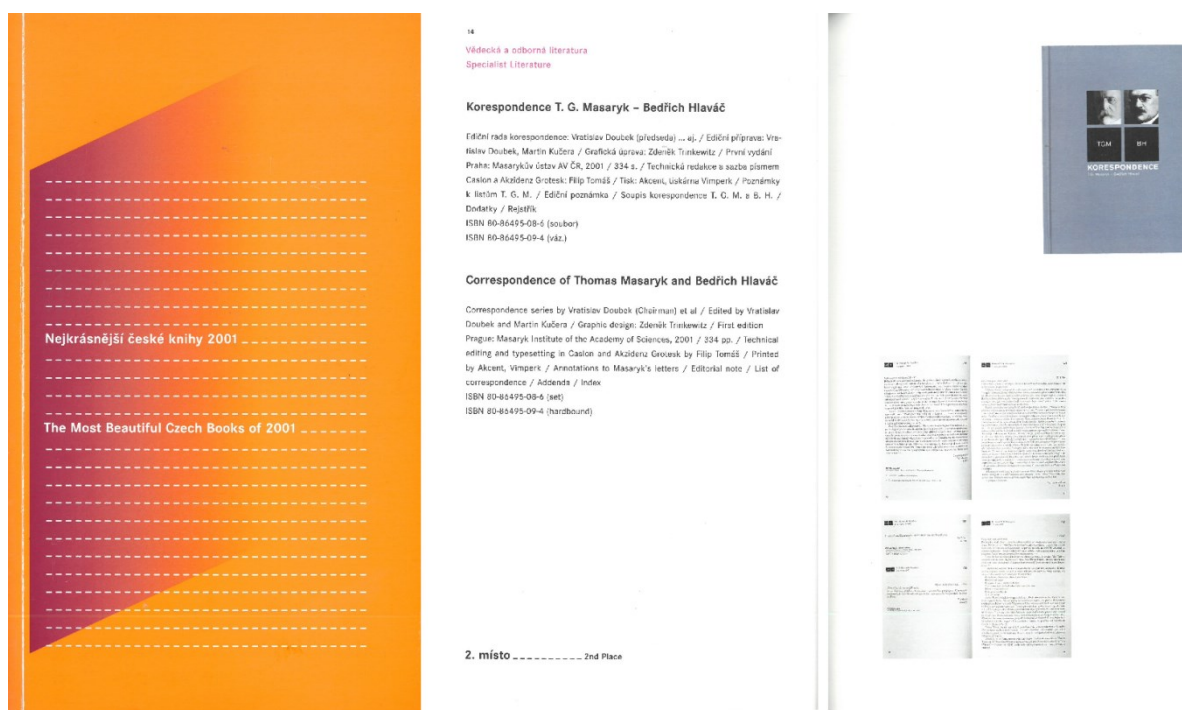
Vnitřní úprava katalogu představuje originální grafické řešení. K úpravě textů je použito neproportionální písmo³ a v textech je uplatněn princip tzv. malopisu, tedy důsledného používání malých písmen abecedy [O konstruktivismu v typografii, 2009]. Záměrná absence velkých písmen komplikuje orientaci v textu a informace uvnitř katalogu jsou hůře čitelné. Oceněným knihám je věnována dvoustrana, přičemž vnitřní uspořádání textu odpovídá

³ Písmo, kde všechny znaky mají stejnou šířku odpovídající nejširšímu znaku (M) [BALVÍNOVÁ, 2014].

přesnému grafickému rozvržení. Ústředním motivem vnitřní úpravy katalogu jsou barevné fotografie umístěné na samostatné straně. Kromě obálky vítězné knihy jsou k dispozici i menší fotografie z vnitřní úpravy knihy. Kvalita fotografií dosahuje vysoké úrovně.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Nekvalitně provedená vazba se rozlepuje a listy uvnitř publikace se rozpadají. Sešit je vytištěný na papíru s příliš vysokou gramáží, vlákno není rovnoběžné se hřbetem.

5.11 Nejkrásnější české knihy roku 2001

Obr. 12: Grafická podoba katalogu NČKR 2001

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 12,5 cm. Autorem grafické úpravy katalogu je Robert V. Novák (*8. prosince 1960). Na obálce je použita geometrická optická iluze, která znázorňuje motiv rozevřené knihy. Dominantním prvkem obálky je jasně oranžová barva v kontrastu s bílým lineárním bezserifovým písmem [SOLPERA, 2009].

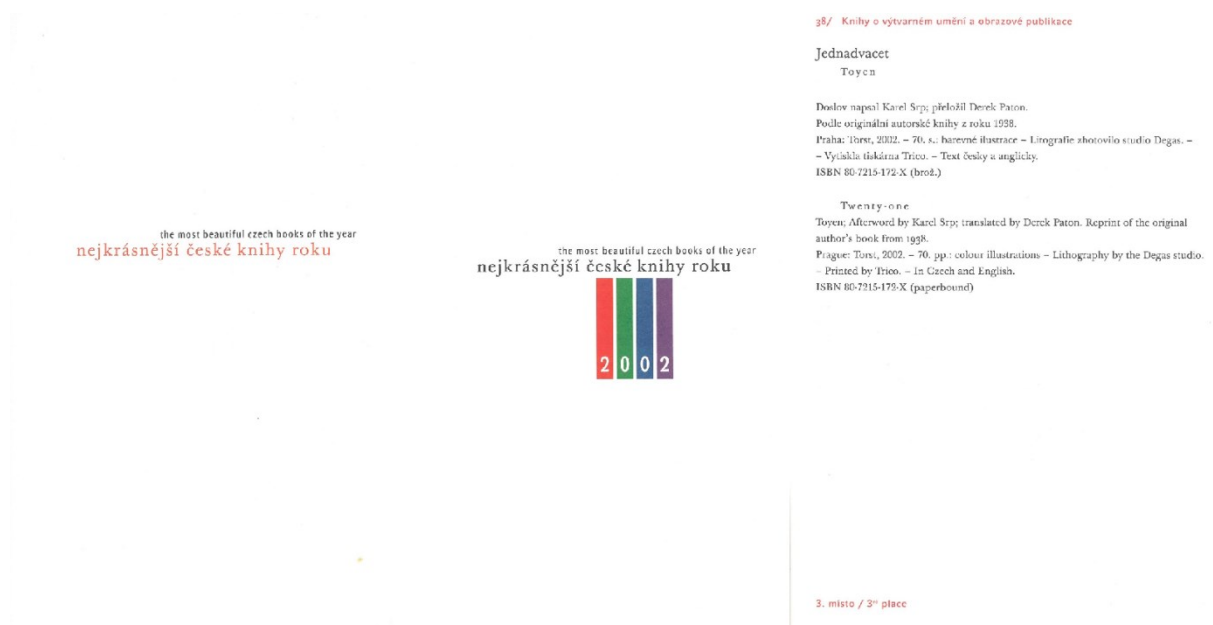
Vnitřní znaky dokumentu

Na titulní straně katalogu se objevuje motiv z obálky v černobílém provedení. Oranžová barva je výsadní barvou obálky a uvnitř katalogu se již neobjevuje. Vnitřní úprava katalogu odpovídá přesnému grafickému rozvržení a navazuje na grafické zpracování z předchozího

roku. Pro úpravu textů uvnitř katalogu bylo použito stejné písmo jako k úpravě obálky. Celý soupis tak působí jednotně. Titulky jsou odlišeny jinou barvou písma a tučným duktem. Barevné fotografie dosahují vysoké kvality a tvoří stěžejní část katalogu.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Nekvalitně provedená vazba se rozlepuje a listy uvnitř publikace se rozpadají. Sešit je vytištěný na papíru s příliš vysokou gramáží, vlákno není rovnoběžné se hřbetem.

5.12 Nejkrásnější české knihy roku 2002

Obr. 13: grafická podoba katalogu NČKR 2002

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 14,8 cm. Autory grafického návrhu jsou Zdeněk Ziegler (*27. října 1932) a Alan Záruba (*1964). Určujícím motivem obálky je reliéfní zobrazení číslice 2002 vytvořené technikou slepotisku. Nadpis na obálce je uveden minuskami, tj. malými písmeny v kombinaci černé a červené barvy. Jasně barvy tvoří kontrast se světlým pozadím obálky.

Vnitřní znaky dokumentu

Motiv střídání červené a černé barvy se objevuje i uvnitř publikace. Vnitřní kompozice textů je zvýrazněna červenou barvou titulků. Vstupní strany katalogu jsou opatřeny motivem z obálky v barevném provedení. Texty jsou vytištěné písmem Baskerville [SOLPERA, 2009].

Autoři upřednostňují dynamické zpracování, ve kterém porušují přísná pravidla vnitřní úpravy katalogu. Fotografie oceněných knih mají jiné rozložení, proto autoři využívají různých možností vnitřního uspořádání.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Kvalitě reprodukcí napomáhá záměrné použití matného smetanově zabarveného papíru.

5.13 Nejkrásnější české knihy roku 2003

Obr. 14: Grafická podoba katalogu NČKR 2003

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 14,8 cm. Autorem grafického návrhu je Rostislav Vaněk (*13. října 1945). „*Jako básník-konstruktér a fanatik přesnosti řeší složitou strukturu grafického projektu až po minuciózní detail estetický i technický a sleduje krok za krokem zrození knihy, již nezůstává nic dlužen. Není to právě obvyklý postoj, ale je pochopitelný u tvůrce, který se nechce prosazovat jinak než kvalitou svého podílu, vymezeného tím, že není grafikem expresivního subjektivního ražení, ale především typografem-prostředníkem mezi autorem textu a čtenářem.*“ [FABEL, 1981, s.].

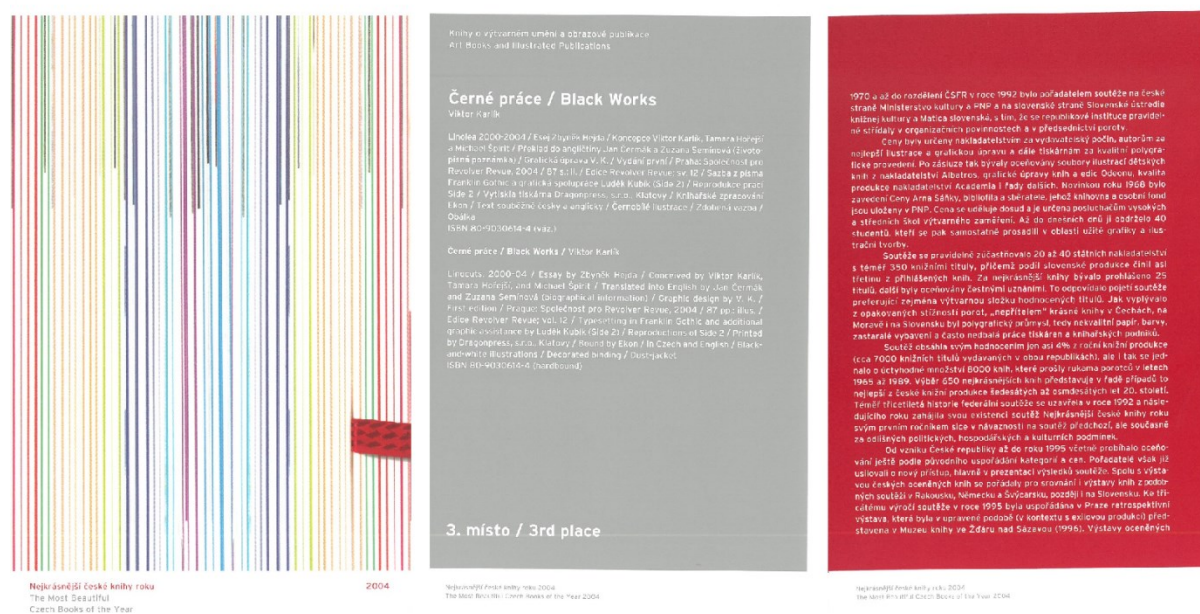
Dominantním prvkem obálky jsou poslední dvě číslice roku 2003 tvořené technikou slepotisku. Přebal funguje jako skládačka. Přední stranu přebalu je možné rozložit tak, aby se ukázal záměrně schovaný titul v česko/anglickém provedení. Vnější úprava katalogu představuje vyváženou kompozici barev.

Vnitřní znaky dokumentu

K úpravě textů je použito písmo Univers, lineární bezserifové statické písmo [SOLPERA, 2009]. Dominantním prvkem uvnitř katalogu jsou kvalitní barevné fotografie oceněných knih, jejichž rozmístění odpovídá přesnému grafickému rozvržení. Každé oceněné knize je v katalogu věnována dvojstrana. Vlevo je umístěn text v anglickém jazyce, vpravo v českém jazyce. Nad informativními texty jsou umístěny fotografie oceněných knih. Vpravo je vždy obálka knihy, vlevo jsou dvě fotografie vnitřní úpravy knihy.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Nekvalitně provedená vazba se rozlepuje a listy uvnitř publikace se rozpadají. Sešit je vytištěný na papíru s příliš vysokou gramáží, vlákno není rovnoběžné se hřbetem.

5.14 Nejkrásnější české knihy roku 2004

Obr. 15: Grafická podoba katalogu NČKR 2004

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 13,5 cm. Autorem grafické úpravy katalogu je Filip Heyduk (*25. května 1967). Hlavním motivem obálky je grafické znázornění knižního bloku, z kterého vyčnívá knižní záložka. Živá kompozice barev na obálce má své opodstatnění. Každá barva zastupuje jednu soutěžní kategorii. Titulek na obálce je uveden drobným písmem. Dynamickým prvkem obálky je barevná grafika.

Vnitřní znaky dokumentu

Barevné odlišení jednotlivých kategorií bylo použito i při vnitřní úpravě katalogu. Příslušnou barvou jsou uvedeny stránky, které prezentují oceněné knihy v konkrétní kategorii, což usnadňuje orientaci uvnitř publikace. Použité barvy v titulku se shodují s barvami uvnitř katalogu – střídání červeného a šedého podkladu pro texty na vstupních stranách katalogu. Ústředním motivem celého katalogu jsou výrazné barvy. Vnitřní uspořádání textů i reprodukcí odpovídá přesnému grafickému rozvržení. Informativní texty vztahující se k oceněným knihám jsou vtištěny lineárním bezserifovým písmem [SOLPERA, 2009] v bílé barvě na šedém podkladu.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Sešit je vtištěný na papíru s vysokou gramáží, vlákno není rovnoběžné se hřbetem. Tento nedostatek má za následek rozpad vazby při manipulaci s tiskovinou. Barevný tisk a kvalita reprodukcí dosahují vysokého standardu.

5.15 Nejkrásnější české knihy roku 2005

Obr. 16: Grafická podoba katalogu NČKR 2005

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 13,8 cm. Autorem grafického návrhu je Martin Strnad (*1976). Ústřední motiv obálky je tvořen barevnou fotografií s vyobrazením

volně přehnutých vnitřních stran se zvýrazněnými texty, které se tematicky vztahují k soutěži NČKR. Vzhled obálky je oživen výraznou zelenou barvou.

Vnitřní znaky dokumentu

Výrazný odstín zelené barvy se objevuje i uvnitř katalogu a lze říci, že výrazné barevné provedení celý katalog sjednocuje. Vnitřní uspořádání reprodukcí i textů odpovídá přesnému grafickému rozvržení. Jemné reprodukce oceněných knih se vedle ostré zelené barvy propadají.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Polygrafické zpracování tohoto katalogu je na rozdíl od předchozích ročníků kvalitní a odpovídá výraznému zlepšení tehdejší knižní produkce. Barevný tisk a kvalita reprodukcí dosahují vysokého standardu.

Osobní reflexe autora grafického návrhu

"Pro nás bylo vždy téma "Nejkrásnější knihy" spojené s typografií. Katalogy prezentují vždy nejlepší práce za uplynulý rok a vybraná porota hodnotí právě práci s písmem. Nechtěl jsem konkurovat grafice prezentovaných prací, ale najít grafické téma, které by celou soutěž ilustrovalo. Nakonec jsem zvolil a vytvořil několik typografických kompozic. Ty jsem nejdříve vytiskl na papír a následně přefotil. Fotografické kompozice jsem přebarvoval do zajímavých barevných odstínů (duplex). Ohledně zadání ze strany PNP si vzpomínám, že jediným omezením, bylo dodržet tiskový formát katalogu, který byl definovaný z předešlých ročníků a to včetně maximálního rozsah stran. Vše ostatní bylo na autorovi grafiky." [STRNAD, 2018].

5.16 Nejkrásnější české knihy roku 2006

Obr. 17: Grafická podoba katalogu NČKR 2006; Ukázka z knihy *Abeceda* od V. Nezvala

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 19 cm x 13 cm. Autorkou grafické úpravy je Zuzana Lednická (*16. března 1974). Obálce dominuje výrazný nadpis tvořený verzálkami, přičemž každé písmeno je jiné. Nadpis byl vytvořen technikou koláže. Jako předloha byla pro tento grafický záměr použita kniha *Krásné písmo* od Františka Muziky⁴.

Vnitřní znaky dokumentu

Kombinace různorodých písmen se objevuje i na rozložené titulní straně uvnitř katalogu. Nadpis je v tomto provedení impozantní. Vnitřní uspořádání reprodukcí a textu odpovídá přesnému grafickému rozvržení. Oceněným knihám je věnována dvoustrana, přičemž barevným reprodukcím patří levá strana sešitu. Vnitřnímu uspořádání katalogu dominují čísla umístění vítězných knih, která jsou ve stejném stylu jako nadpis na obálce a na vstupních stranách katalogu. Opakujícím se grafickým prvkem jsou výstřižky ženských těl. Tento výtvarný záměr vychází z typografické úpravy sbírky *Abeceda* od Vítězslava Nezvala⁵, jejímž autorem je Karel Teige. „*Tato kniha je knižně výtvarným obrazem setkání*

⁴ MUZIKA, František. *Krásné písmo ve vývoji latinky*. Praha, 1963.

⁵ NEZVAL, Vítězslav. *Abeceda*. Praha: TORST, 1993. 57 s. ISBN 80-85639-12-2 (Brož.).

samostatných umění, řešících v mezích svých funkcí paralelně společný úkol.“ [NEZVAL, 1926, s. 4] Originální grafická úprava nemá negativní vliv na obsahovou stránku katalogu a na orientaci v textu.

Poprvé se objevuje kvalitní knihařské zpracování katalogu. Kvalitní šitá vazba, která je na hřbetu pouze přelepená gázou představuje sešit připravený na dokončení vazby. Surové zpracování vazby je symbolické. Kvalitní papír pozitivně ovlivňuje kvalitu použitých reprodukcí.

Osobní reflexe autorky grafického návrhu

„Moje úprava katalogu nabízí paralelu soutěže nejkrásnější české knihy a výrazně známějších soutěží miss. Pohled na to, co je a není hezké, se stále mění a podléhá aktuálnímu vkusu poroty, ať už jde o cokoli. Pak už jsem si jenom hrála s výstřižky těl krásných žen a kombinovala je s úpadkovým „nejkrásnějšími“ písmy z knih "Krásné písmo" Františka Muziky. Vazba je obnažená na „kost“, stejně jako ženy v plavkách na předváděcím mole.“ [LEDNICKÁ, 2018].

5.17 Nejkrásnější české knihy roku 2007

> Dobrý den,
 > blahopřeji Vám k ocenění v soutěži Nejkrásnější české
 > knihy roku 2007. Jako osobní autorky grafické úpravy
 > katalogu a vizuální podoby výstavy Vám patří vřelá
 > poděkování za spolupráci a za vytvoření krásného
 > knih. 100 DPI - toby přehled jako pro digitální tisk
 > stran: 43 a 44.
 > Velmi děkujeme za brzkou odpověď!
 > S pozdravem
 > O. Špan Závěs / Martin Obdržal

Předmít: Re: prosba
 Od: <klana@redesign.cz>
 Datum: Mon, 10 March 2008 21:58:03 +0100
 Komu: <stepan@designair.eu>

vážení, chystám se objednat, o co vše v grafické úpravě jde.
 Strana 43 bude posílána, protože při prezentaci knihy jde nejen
 o stranu 43. Jako koncept je to možná dobrý. Jinak vám na to kašlu.
 S přátelským pozdravem
 Zlára Králová

Jiří Kroha (1893–1974)

ARCHITEKT • MALÍŘ • DESIGNÉR • TEORETIK
V PROMĚNÁCH UMĚNÍ 20. STOLETÍ

Editor: Marcela Macharáčková
Koncepce katalogu a odborná redakce: Marcela Macharáčková, Rostislav Švácha
Autoři textů: Dita Dvořáková, Kimberly Elman Zarecor, Jindřich Chatrný,
 Lenka Kudělková, Marcela Macharáčková, Monika Platzer,
 Klaus Spechtenhauser, Martin Suzukoš, Rostislav Švácha
Bibliografie: Dita Dvořáková, Hana Karkanová, Marcela Macharáčková
Jazyková úprava: Pavlína Jiřáčková, Martina Mojsesová, Pavlína Zelníčková
Jmenný rejstřík: Martina Mojsesová
Překlady do angličtiny: Irma Chrástová, Tony Long
Fotografie: Karel Šabata, Miloš Strnad, archiv Muzea města Brna,
 archiv Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, Ondřej Kocourek, Miloš Šebek
 Gebriel Urbánek, archiv Galerie hlavního města Prahy, gta-Archiv/ETH Zürich,
 archiv Národního technického muzea v Praze, soukromý archiv rodiny
 Jiřího Krohy
Grafická úprava a typografie: Alena Jedličková

Skennování a předtisková příprava: Color Priema CZ, a. s.
Tisk a vazba: PBtisk, spol. s r. o.
Náklad: 1 500 kusů v české verzi, 1 000 v anglické verzi

Vydalo Muzeum města Brna ve spolupráci
 s Vydavatelstvím ERA, Brno 2007
 www.spilberk.cz

Obr. 18: Grafická podoba katalogu NČKR 2007

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 13,8 cm. Autory grafické úpravy jsou Štěpán Malovec (*1977) a Martin Odehnal (*1976). Výrazným prvkem obálky je číslice 43, která se vztahuje k ročníku soutěže. Číslice je doplněna grafickým vyobrazením vavřínového věnce. Pod numerickým označením je umístěn titulek, který je v ostrém barevném kontrastu k bílému podkladu. Ústředním motivem obálky je ukázka emailové korespondence autorů grafického návrhu s autorem oceněné knihy.

Vnitřní znaky dokumentu

Texty na vstupních stranách katalogu jsou otočeny na šířku formátu, což představuje komplikaci při čtení textů. K úpravě textů uvnitř katalogu je použita dynamická antikva, konkrétně písmo Times New Roman [SOLPERA, 2009]. Úvodní texty jsou od přehledu oceněných publikací odděleny grafickým vyobrazením vavřínového věnce přes celou dvoustranu. Oceněné knihy jsou uvedeny stejným stylem nadpisu, jaký je použitý na obálce. Barva a styl nadpisu, včetně grafického vyobrazení vavřínového věnce, sjednocují celou publikaci. Informace o oceněných knihách jsou převzaty z tiráží oceněných knih, přičemž je zachována jejich originální grafická úprava. Pro vizualizaci vítězných publikací je použita vždy strana 43 z každé oceněné publikace. Záznamy oceněných knih jsou tedy velmi různorodé a nepodléhají přesnému grafickému rozvržení. Úprava textů není standardizována.

Katalog svým rozsahem představuje menší knižní svazek, jehož vazba vznikla brožováním. Barevný tisk a kvalita reprodukcí dosahují vysokého standardu.

5.18 Nejkrásnější české knihy roku 2008

Obr. 19: Grafická podoba katalogu NČKR 2008

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 14,8 cm. Autory grafického návrhu katalogu jsou Jaroslav Bárta (*31. května 1948) a Matěj Bárta. Dominantní prvek obálky tvoří fotografie oceněných knih poskládaných ve sloupci. V pravém horním rohu je umístěn nápis tvořený digitální verzí lineárního bezserifového statického písma [SOLPERA, 2009] v kombinaci černé a oranžové barvy.

Vnitřní znaky dokumentu

Autoři grafické úpravy zvolili k odlišení vstupních stran katalogu výraznou podkladovou barvu, na které je uveden název publikace v česko/anglickém provedení. Oranžová barva sjednocuje vnitřní uspořádání katalogu. Rozvržení fotografií oceněných publikací odpovídá přesnému grafickému rozvržení. Kvalitu fotografií negativně ovlivňuje ostrá oranžová barva, kterou jsou označena čísla umístění jednotlivých knih. Ozdobné prvky nejsou v souladu s kvalitní typografií.

Knižní blok je vytištěn na papíru s vysokou gramáží. K upevnění potištěných archů je použita měkká vazba. Nekvalitně provedená vazba se rozlepuje a listy uvnitř publikace se rozpadají.

5.19 Nejkrásnější české knihy roku 2009

Obr. 20: Grafická podoba katalogu NČKR 2009

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 21 cm x 15 cm. Autorem grafického návrhu je Filip Heyduk (*25. května 1967), který vytvořil originální řešení. Publikace je rozdělena do tří samostatných celků spojených společným přebalem. Jednotlivé části označené písmeny A - Úvod, B – Katalog oceněných knih, C - Rejstříky jsou od sebe barevně odlišeny. Obálka každé brožury je opatřena názvem katalogu v českém a anglickém jazyce a také legendou, která označuje, do které kategorie brožurka patří. Texty jsou vtištěné bílou barvou, což vytváří kontrast s barevným pozadím obálek.

Vnitřní znaky dokumentu

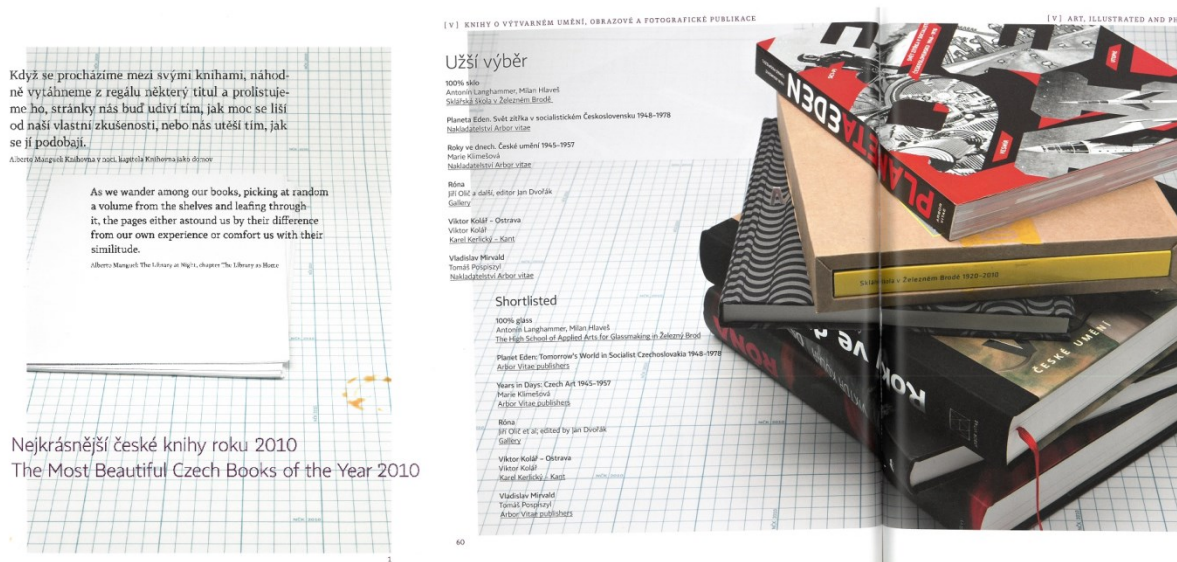
První část označená písmenem A – Úvod je sjednocena fialovou barvou. Autor použil motiv z obálky i na vstupních stranách této brožury. Barevné nadpisy jsou shodné s barvou na obálce. Část B – Katalog oceněných knih je sjednocena zelenou barvou. Pořadová čísla označující umístění knih v jednotlivých kategoriích se barevně shodují s barvou obálky části B. Informace o oceněných knihách zaujímají celou dvoustranu, přičemž informativní texty ke knihám jsou umístěny ve spodní části stránky v česko/anglickém provedení. Těžištěm kompozičního celku v části Katalog oceněných knih jsou fotografie vítězných publikací, které dosahují vysoké kvality. V části C – Rejstříky autor použil k úpravě textů lineární bezserifové písmo konstruované [SOLPERA, 2009]. Barevnost nadpisů v této části je v souladu s barevným provedením obálek.

Jednotlivé brožury jsou sešité kovovými sponkami a vytištěné na kvalitním papíru. Manipulace s tiskovinou není obtížná. Kvalita tisku a použitého papíru vypovídá o nadstandardním řemeslném zpracování celého katalogu.

Osobní reflexe autora grafického návrhu

„Když jsme připravovali katalogy na soutěž Nejkrásnější české knihy roku, byla předem definována velikost publikace, šlo o určitou řadu a Památník národního písemnictví chtěl mít sjednocený formát. Ale to bylo asi to největší omezení, které jsme k práci dostali. Pamatuji si na katalog za rok 2009, který vizuálně vypadá jako 3 jednotlivé brožurky spojené jedním přebalem, ale barevně od sebe odlišené. Vždy se snažíme o určitou atraktivnost každé publikace, něčím ji ozvláštnit a spíše vytvořit grafický “objekt”. A toto bylo jednoduché řešení poměrně snadno proveditelné. Brožurka je rozdělena do kategorií A/ úvod, B/ Katalog oceněných knih, C/ Rejstříky. Každá brožurka je navíc odlišená jiným písmem, vybraným tak, aby fonty byly k sobě v jistém kontrastu. Všechny knížky jsme si fotografovali sami, vždycky je lepší, když fotky vypadají jednotně se stejným pozadím. Grafická práce byla samozřejmě honorovaná, ale u této soutěže jde především o prestiž, publikaci budou mít v rukou především kolegové, jde o to se “neshodit”. S každou prací pro PNP mám výbornou zkušenost, pracujeme spolu již léta a známe se velmi dobře. Jde o klienta (to je v tomto případě ale divné slovo), který dokáže ocenit grafickou práci a klade na ní velký důraz. Takže i když si vymyslíme něco složitějšího, co třeba bude stát více peněz na výrobu, tak máme jistotu, že to lidé v “Památníku” ocení a budou se snažit to prosadit.“ [HEYDUK, 2018].

5.20 Nejkrásnější české knihy roku 2010

Obr. 21: Grafická podoba katalogu NČR 2010

Vnější znaky dokumentu

Obdélníkový formát s rozměry 27 cm x 21,2 cm vybočuje. Autorem grafického návrhu je Robert V. Novák (*8. prosince 1960). Originální řešení grafické úpravy přineslo nejen změnu formátu, ale změnu celkového pojetí katalogu. Autor zvolil tento formát úmyslně s cílem přiblížit katalog grafické úpravě časopisů. Fotografie na obálce katalogu ukazuje pohled do grafické dílny. Těžiště kompozičního celku tvoří čtvercová mřížka, na které jsou položeny papíry. Pracovní atmosféru na fotografii dokresluje záměrně ponechaná skvrna od kávy. Design obálky je doplněn citátem z knihy *Knihovna v noci* od Alberta Manguela⁶ v česko/anglické verzi.

Vnitřní znaky dokumentu

Citáty z výše jmenované knihy se vyskytují i uvnitř katalogu. K úpravě vstupních stran autor použil fotografie reálných knihoven v černobílém provedení. Fotografiím je věnována samostatná strana, přičemž tyto fotografie oddělují uvnitř publikace jednotlivé soutěžní kategorie. Informacím o oceněných knihách je vždy věnována celá dvoustrana. Vítězné publikace jsou vyfotografovány na čtvercové mřížce, což má přibližovat jejich reálnou

⁶ MANGUEL, Alberto. *Knihovna v noci*. Brno: Host, 2009. ISBN 978-80-7294-336-4.

velikost. Kvalita fotografií dosahuje vysokého standardu. Na konci každé soutěžní kategorie je vizualizována skupina knih, která je označována jako užší výběr.

Kvalita papíru pozitivně ovlivňuje kvalitu fotografií i tisku. Vazba katalogu vznikla brožováním. Následkem kvalitního řemeslného zpracování se vazba nerozpadá a manipulace s tiskovinou není destruktivní ani při úplném rozevření stran.

Osobní reflexe autora grafického návrhu

„Vzpomínám si, že při přípravě katalogu jsem musel dodržet předem stanovený rozpočet. Podařilo se mi však zajistit sponzoring papíru ve firmě Ospap a ušetřené náklady jsem využil na kvalitnější fotografie oceněných knih. Navzdory tradici jsem prosadil změnu předepsaného formátu a zvolil úplně jiný přístup ke grafické úpravě katalogu.“ [NOVÁK, 2018].

5.21 Nejkrásnější české knihy roku 2011

Obr. 22: Grafická podoba katalogu NČKR 2011

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 47 cm x 31 cm. Autorem grafické úpravy je Pavel Zelenka (*1970). Autorova intence je originální a revoluční. Zvolený formát má za cíl popřít běžnou konvenci. Stěžejním prvkem obálky je černé pozadí, ke kterému je v ostrém kontrastu bílé barvy zvolena typografie. Autor zvolil typografii slavnostního charakteru. K úpravě názvu použil soudobou modifikaci lomeného gotického písma [SOLPERA, 2009], která na obálce působí impozantně. Rozložení informací uvedených na obálce připomíná grafické rozvržení denního tisku, čemuž odpovídá rozdělení textu do tří sloupců i stupeň zvoleného písma.

Vnitřní znaky dokumentu

Vnitřní uspořádání katalogu postrádá vstupní strany, které v tiskovinách předchází ústřední obsahové části. Katalog tedy začíná přehledem oceněných knih. Hlavním motivem vnitřní úpravy katalogu jsou barevné fotografie vítězných publikací v měřítku 1:1. Reprodukce jsou proporčně nevyvážené vzhledem k použitému formátu. Charakteristickým rysem vnitřní úpravy tohoto katalogu je nevyužitý potenciál zvoleného formátu. Autorova intence odhaluje typografické chyby.

Knižní složky jsou vloženy do sebe a sešity kovovými sponkami. Katalog je vytištěn na papíru s vysokou gramáží, se kterým se v takto velkém formátu obtížně manipuluje. „Rozměry knihy determinují způsob používání a naopak. Autor by měl navrhnout takový sazební obrazec, aby byla kniha ergonomická.“ [PECINA, 2012, s. 82].

5.22 Nejkrásnější české knihy roku 2012

Obr. 23: Grafická podoba katalogu NČKR 2012

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 18,5 cm x 25 cm. Autory grafického návrhu jsou Radim Peško (*10. října 1976) a Tereza Hejmová (*10. července 1980). Intencí vnější úpravy katalogu bylo popřít dosavadní konvenci. Na obálce katalogu vyniká barevná kompozice s nadpisem, pro jehož úpravu byla použita digitální modifikace klasické knižní antikvy [SOLPERA, 2009]. Použitá barevná kompozice není v harmonii a působí chaoticky. Záměr vytvořit originální obálku poukazuje na typografické chyby. „Spojování nesourodých složek končí buď novou kvalitou, nebo do očí bijícím diletantstvím.“ [PECINA, 2012, s. 134].

Vnitřní znaky dokumentu

K úpravě textů uvnitř katalogu byl použitý tentýž typ písma, jako na obálce. V případě předmluvy je sazba rozčleněna do dvou sloupců. Totéž rozložení sazby autoři uplatnili i v hlavní části katalogu, která se věnuje vítězným knihám. Informace o oceněných publikacích jsou rozčleněny do dvou sloupců a na protilehlé straně je umístěna vizualizace vítězné publikace. Umístění vizualizací nemá jasný řád. Navzdory černobílému provedení dosahuje kvalita doprovodného materiálu vysokého standardu.

Z hlediska polygrafického zpracování byla použita kroužková vazba, která je vhodná při použití papíru s vysokou gramáží. Vazba je i při opakovaném používání kompaktní.

5.23 Nejkrásnější české knihy roku 2013

Obr. 24: Grafická podoba katalogu NČKR 2013

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 22 cm x 15 cm. Autory grafické úpravy katalogu jsou Petr Bosák (*19. října 1985) a Robert Jansa (*24. července 1985). Z hlediska grafické úpravy obálky katalogu autoři zohlednili skutečnost, že se jedná o 49. ročník soutěže, který předchází jubilejnímu 50. ročníku a s ohledem na uplynulé ročníky soutěže vytvořili osm různých variací obálek, jejichž autory jsou významné osobnosti grafického designu. K realizaci designu obálky autoři použili návrhy těchto designérů: Jaroslav Šváb, 1967 / Jan

Jiskra, 1980 / František Jablonský, 1989 / Jan Solpera, 1992 / Petr Babák, 1998 / Aleš Najbrt, 2000 / Robert V. Novák, 2001 / Radim Peško a Tereza Hejmová, 2012.

Vnitřní znaky dokumentu

Ondřej Chrobák (*25. září 1975) v předmluvě katalogu uvádí, že změna koncepce katalogu přinese revoluční změnu ve vnímání zázemí soutěže směrem k cílové skupině. Kromě informací o oceněných knihách se v katalogu vyskytují rozhovory vedené s lidmi, kteří jsou právě autory jednoho z vítězných návrhů nebo byli součástí rozhodovacího řízení. [NČKR, 2013]. K úpravě textů bylo použito písmo Grotesk – digitální modifikace statického lineárního bezserifového písma [SOLPERA, 2009]. Vstupní strany katalogu obsahují kromě názvu katalogu v česko/anglické verzi také jména osobností, se kterými byly vedeny rozhovory. Následují informace o složení poroty a obsah katalogu. Specifickým grafickým prvkem jsou miniaturní vizualizace obálek katalogů soutěže od roku 1965 do roku 2012. Vizualizace jsou v černobílém provedení.

Ústřední část katalogu začíná prvním ze série rozhovorů. Rozhovory uvnitř katalogu vytváří hranice mezi jednotlivými soutěžními kategoriemi. K úpravě textových přepisů rozhovorů autoři použili rozvržení sazby do dvou sloupců. V přehledu oceněných knih zvolili sazbu rozvrženou do tří sloupců, přičemž dominantní prvkem této části katalogu je černobílá fotografie obálky vítězné knihy.

Z hlediska polygrafického zpracování byla ke zpevnění knižního bloku použita brožovaná vazba. Pro vnitřní úpravu katalogu autoři zvolili měkký papír ve čtyřech barevných odstínech. Manipulace s tiskovinou vzhledem k použitému papíru není obtížná a nepůsobí destruktivně při úplném rozevření stránek.

5.24 Nejkrásnější české knihy roku 2014

Obr. 25: Grafická podoba katalogu NČKR 2014

Při příležitosti padesátého výročí soutěže vznikl experimentální výstavní projekt doplněný o doprovodné publikace, kterými jsou katalog soutěže, katalog výstavy *Zpráva o knize* a noviny. Autory koncepce jsou Petr Babák (*7. června 1967), Lukáš Kijonka (*1981) a Jakub Jansa (*1989). Cílem této koncepce bylo představit knihu jako „*mnohostranně fungující médium*“ [HUBÁČKOVÁ, 2015, s. 3] s využitím technologií nových médií. Výstava je členěna do tří částí: 1/3 Nejkrásnější české knihy roku 2014, 2/3 50. let soutěže Nejkrásnější české knihy roku, 3/3 Nejvíce kniha.

Katalog výstavy *Zpráva o knize*, která se uskutečnila v letohrádku Hvězda od 24. dubna do 2. září 2015, je také rozdělen na tři části. „*Invenční design publikace reflektující aktuální podobu vizuální kultury je zcela v souladu s obsahovou stránkou – s odbornými texty k výstavě a vysoce nadstandardní fotografickou dokumentací. Atypická obálka a další inovativní grafické i polygrafické prvky včetně dobré čitelnosti činí z knihy k výstavě uživatelsky přitažlivou a vstřícnou publikaci.*“ [PETRUŽELKOVÁ, 2015]. K úpravě textů uvnitř katalogu byla použita digitální modifikace statického lineárního bezserifového písma [SOLPERA, 2009].

Dalším doprovodným materiálem jsou noviny, jejichž obsah je také rozčleněn na tři části. Vnitřní úprava textů je v souladu s novinovou typografií, které odpovídá sazba textů do sloupců i velikost písma. Noviny obsahují výběr oceněných knih z uplynulých ročníků, včetně barevných fotografií obálek. Součástí obsahu jsou články zabývající se významnými

osobnostmi knižní grafiky a ilustrátory, kteří se svou tvorbou zapsali do dějin soutěže. Závěrečné texty obsahují informace o členech poroty od roku 1965 do roku 2014, včetně rozhovorů se členy poroty NČKR 2014 a jejich fotografií. Obsah novin je ukončen výběrem textů z uplynulé padesátileté produkce katalogů „nej knihy“.

Stěžejním dokumentem pro tuto práci je katalog oceněných knih.

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 22 cm x 17 cm. Dominantním prvkem obálky je černobílá ilustrace. Typografie na obálce odkazuje na webovou prezentaci www.bookreport.cz, která „obsahuje rozsáhlou databázi knih oceněných v soutěži od roku 1965 do roku 2014 a přináší také podrobné informace o celém projektu, jehož životnost se tím mnohonásobně prodlouží.“ [HUBÁČKOVÁ, 2015, s. 13]. Název katalogu má na obálce informativní charakter.

Vnitřní znaky dokumentu

K úpravě vnitřního uspořádání katalogu je použita sazba do tří sloupců. Zvolená velikost písma je v souladu s typografickým uspořádáním katalogu. Hlavní část, která se věnuje oceněným publikacím, obsahuje černobílé fotografie obálek vítězných knih. Vzhledem k použité sazbě mají fotografie oceněných knih specifický rozměr. U všech soutěžních kategorií je vizualizována skupina knih, která je označována jako užší výběr. Vnitřní strany katalogu jsou orámovány odkazem na webovou prezentaci.

Z hlediska polygrafického zpracování se jedná o experimentální záležitost. Potištěné archy jsou zpevněny plastovým mechanismem, který se běžně používá pro vazbu administrativních dokumentů.

Osobní reflexe autora grafického návrhu Petra Babáka

„A co se týká skvělé nabídky oslavit 50 ročník této akce, to je kapitola sama pro sebe a vydala by na hodně stran a vlastně mne dost mrzí, že se tím žádný historik pak hlouběji nezabýval, natočili jsme filmy na téma knihy budoucnosti, zdigitalizovali všechny oceněné knihy a mnoho dalších vrstev...ale tak to v našem oboru prostě je. Nikdo ho nesleduje, nezařadí do souvislostí.“ [BABÁK, 2018a].

5.25 Nejkrásnější české knihy roku 2015

Obr. 26: Grafická podoba katalogu NČKR 2015

Autory nové koncepce katalogu jsou Kateřina Šedá a Adam Macháček, kteří tento ročník soutěže pojali jako experiment. „*Kateřina Šedá se zaměřuje ve své práci na sociálně koncipované akce, v nichž zaměstnává několik desítek či stovek osob, které nemají s uměním nic společného. Experimenty s mezilidskými vztahy mají za cíl vyvést zúčastněné ze zažitých stereotypů nebo sociální izolace*“ [Artlist - Kateřina Šedá, 2006-2018]. Za tímto účelem vznikla tzv. Nejkrásnější komise složená z více než šedesáti členů z řad široké veřejnosti, která se podílela na rozhodovacím řízení.

Vnější znaky dokumentu

Katalog má obdélníkový formát s rozměry 18 cm x 11 cm. Autorem grafické úpravy katalogu je Adam Macháček (*1980). Obálce dominuje číslovka 51+, odkazující na 51. ročník soutěže NČKR. Pod číslovkou je umístěna fotografie, která zobrazuje motiv odehrávající se při rozhodování poroty. Autor vytvořil čtyři varianty obálek. Název katalogu v česko/anglické verzi je umístěn pouze na hřbetu knihy.

Vnitřní znaky dokumentu

Grafická úprava vnitřní části katalogu odkazuje na grafickou úpravu knihy. Vstupní strany katalogu jsou opatřeny pouze názvem publikace. Na rubu titulního listu jsou umístěny

informace o původcích díla a poté následuje obsah. Texty uvnitř katalogu vznikly na základě přímého pozorování rozhodovacího řízení, které proběhlo v budově Památníku národního písemnictví v Pelléově ulici, a jsou zpracovány formou reportáže. Knihy hodnotily tři komise - technická, výtvarná a nejkrásnější a posuzovali celkem 202 knih zaslaných do soutěže NČKR. Texty v katalogu jsou doplněny ilustracemi osob, které nahlíží do knih a vnímají je různými smysly.

Druhá část katalogu je věnována oceněným knihám. Jednotlivé soutěžní kategorie jsou odděleny fotografiemi z průběhu rozhodovacího řízení. Vítězné publikace jsou na společné fotografii, která vždy předchází textovým informacím o těchto knihách, přičemž publikace, která se umístila na prvním místě je vyfotografována i s bankovkami, které představují finanční odměnu pro vítěze. Informační texty o vítězných knihách jsou vysázeny do dvou sloupců.

Závěrečná část katalogu obsahuje přehled cen, které udělila Nejkrásnější komise. Texty jsou vysázeny do dvou sloupců. Na protilehlé straně je umístěna fotografie člena poroty s cenou, kterou věnuje autorovi oceněné publikace.

K úpravě textů uvnitř katalogu bylo použito písmo Neue Haas Grotesk [NČKR 2015]. Kvalita fotografií dosahuje vysokého standardu. Z typografického hlediska se jedná o precizní zpracování. Z hlediska polygrafického zpracování se u katalogu projevuje negativní vliv špatné vazby katalogu. Vlákna papíru nejsou rovnoběžná se hřbetem a knihu nelze úplně rozevřít.

6. Komparace sledované produkce katalogů

Na základě provedených analýz bylo zjištěno, že kvalita grafické úpravy katalogů ve sledovaném období měla vzestupnou tendenci. Tento názor zastává ve své osobní výpovědi Filip Heyduk: „*U této soutěže jde především o prestiž, publikaci budou mít v ruce kolegové, jde o to se neshodit.*“ [HEYDUK, 2018].

Při porovnávání sledované skupiny katalogů, kterých je ve vymezeném období celkem 25, je užitečné rozdělit tuto skupinu na dvě části. První část zastupují katalogy, u kterých se autoři grafického návrhu zabývali pouze úpravou obálky. To se týká katalogů Nejkrásnějších českých knih roku 1990, 1992, 1993. Katalog k soutěži v roce 1991 nebyl vydán, ačkoliv soutěž proběhla. Druhou skupinu tvoří katalogy, u kterých se autoři grafického návrhu

zabývali úpravou celé publikace. Tato část je zastoupena katalogy Nejkrásnějších českých knih roku 1994 – 2015.

Katalogy zastupující první skupinu bylo možné porovnat jedině z hlediska designu obálky. Katalogy ČaSNKR 1990 a NČKR 1992 zrcadlí charakteristické rysy tvorby obou autorů. Katalog NČKR 1993 není navržen odborníkem z oblasti grafického designu, proto ani obálka tohoto katalogu nenese kvalitu předchozích návrhů. Vnitřní úprava těchto katalogů navazuje na rozvržení textů soupisu ČaSNKR 1990, následující ročníky se odlišují pouze drobnými detaily. Ústřední část katalogu zachovává přesné grafické rozvržení reprodukcí a textu. U exemplářů z první skupiny katalogů byl pro tisk použit lesklý křídový papír, který snižuje kvalitu fotografií.

Druhá skupina katalogů začíná soupisem NČKR 1994, u kterého poprvé autor grafického návrhu zodpovídá za grafickou úpravu celé publikace a nikoliv pouze obálky. U soupisu NČKR 1995 se poprvé objevuje fotografie na obálce, přičemž právě tento katalog z prvního pětiletého období sledované produkce katalogů vyniká z hlediska grafického designu i polygrafického zpracování.

V katalogu NČKR 1996 se poprvé objevují barevné reprodukce oceněných knih z důvodu snazšího přístupu k novým technologiím, které umožnily barevný tisk. Od roku 1996 se také ustálilo pravidlo, že jeden z vítězů kategorie Katalogy v soutěži Nejkrásnější české knihy roku, bude zpracovávat grafickou úpravu katalogu v následujícím roce. Soupis NČKR 1996 je specifický v oblasti informativních textů o oceněných publikacích, poprvé se zde objevuje překlad do angličtiny. Změna koncepce katalogu přinesla i větší prostor uvnitř katalogu pro oceněné knihy, které v případě soupisu NČKR 1996 zaujímají celou dvoustranu. Na toto osvědčené řešení navazuje vnitřní úprava katalogů NČKR 1997 a 1998. Soupis NČKR 1999 je specifický otočením formátu na šířku, což umožnilo vytvořit odlišnou grafickou úpravu uvnitř katalogu, která je vysázena do dvou sloupců. Originální řešení vnitřní úpravy se objevuje i u katalogu NČKR 2000, ve kterém autoři použili k úpravě textů písmo monospace a uplatnili princip tzv. malopisu. Z tohoto pětiletého období vyniká design katalogu NČKR 1998, který neobsahuje typografické chyby a z hlediska grafické úpravy dosahuje vysokého standardu. U katalogů NČKR 1996 – 2000 kolísá kvalita polygrafického zpracování.

Katalogy NČKR 2001 – 2005 obsahují barevné reprodukce a kvalita fotografií dosahuje vysokého standardu. Na grafické úpravě katalogů v tomto pětiletém období lze pozorovat

charakteristické rysy tvorby autorů jednotlivých návrhů, např. katalog NČKR 2002 představuje jednoduchou vyváženou kompozici barev a geometricky uspořádanou typografií, která je typická pro tvorbu Zdeňka Zieglera. V případě katalogu NČKR 2003 lze pozorovat vyváženou kompozici barev a precizní typografické zpracování odpovídající přesnému grafickému rozvržení, které je typické pro tvorbu Rostislava Vaňka. Následující katalogy NČKR 2004 a NČKR 2005 se vyznačují ostrými barvami, které jsou pro tvůrce těchto katalogů jedním z charakteristických rysů jejich tvorby. Z této pětileté produkce vyniká z hlediska typografického i polygrafického zpracování katalog NČKR 2002 a NČKR 2003. U zbývajících katalogů se objevují typografické chyby, např. použití příliš ostrých barev, které ruší reprodukce oceněných knih.

V následujícím období se projevují výrazné autorské intence zpracovat katalog originálním způsobem. Autoři se chtějí odlišovat od ostatních a vytvořit jedinečný grafický návrh. Možnost participovat na grafické úpravě katalogu NČKR chápou jako prestižní záležitost. Katalogy NČKR 2006 – 2010 jsou v mnoha ohledech inovativní. Soupis NČKR 2006 má originální design, který nenarušuje obsah katalogu, ale svými přesahy odkazuje k výtvarnému umění. Specifické typografické zpracování je v souladu s kvalitním polygrafickým zpracováním. Jedinečné pojetí představuje katalog NČKR 2007, ve kterém autoři použili tiráž z vítězné knihy jako informace o oceněné knize v reálné podobě a jako obrazový doprovod použili stranu 43 z oceněné knihy, kterou umístili do katalogu na protilehlou stranu. Typografické i polygrafické zpracování katalogu NČKR 2008 nedosahuje vysokého standardu a představuje průměrnou produkci. Oproti tomu katalog NČKR 2009 je zpracován dle nové koncepce – je rozdělen do tří samostatných celků spojených společným přebalem, které jsou barevně odlišeny. Kvalita grafické úpravy dosahuje vysoké úrovně. Na inovativní pojetí navázal i design katalogu NČKR 2010, ve kterém poprvé ve sledované produkci byl změněn formát katalogu, což představovalo i změnu grafické koncepce. Změněná koncepce přinesla dosud neexistující vizualizaci užšího výběru a místo úvodní předmluvy citáty z knihy popularizátora knižní kultury A. Manguela. S výjimkou katalogu NČKR 2008 se jedná o typograficky a polygraficky kvalitně zpracovanou produkci katalogů.

Kvalitou typografického zpracování vynikají i katalogy NČKR 2011 – 2015. Spíše průměrnou kvalitou představuje katalog NČKR 2011, u kterého jsou patrné typografické nedostatky týkající se proporční nevyváženosti typografie a reprodukcí, kdy není kompletně využit potenciál neobvykle velkého formátu publikace. Zbývajících katalogů v tomto

závěrečném pětiletém období dosahují vysoké kvality typografického i polygrafického zpracování. V tomto sledovaném období vznikly dva experimentální projekty, jejichž realizace ovlivnila i podobu katalogů NČKR 2014 a NČKR 2015. U obou experimentálních projektů byly využity technologie nových médií, jak uvádí Petr Babák v osobní výpovědi: „...natočili jsme filmy na téma knihy budoucnosti, zdigitalizovali všechny oceněné knihy...“ [BABÁK, 2018].

7. Interpretace výsledků výzkumu

Z provedených analýz katalogů soutěže ČaSNK 1990 – NČKR 2015, tj. dvaceti pěti ročníků soutěže, vyplývá, že grafická úprava katalogu ve většině případů zrcadlí charakteristické rysy autorovy tvorby. Tvůrčí přístup ovlivňuje vzhled obálky a design vnitřního uspořádání katalogu. Z důvodu dodržení formátu, který se až do roku 2009 neměnil, a předem stanoveného počtu stran, zaznamenalo vnitřní uspořádání katalogů jen drobné změny (celkové vnitřní uspořádání vycházelo z podoby katalogu ČaSNK 1990). Změna nastala v roce 2010, kdy se změnil nejen formát katalogu, ale i grafická koncepce vnitřního uspořádání.

Z typografického hlediska se jedná o kvalitní produkci katalogů. Obálky, hlavní komunikační prvky vnější úpravy katalogů, dosahují vysoké úrovně typografického zpracování. Autoři grafické úpravy volili k úpravě obálky mnohdy motivy vztahující se tematicky k soutěži NČKR. Od roku 1995 se na obálkách začínají objevovat fotografie, do kterých jsou zakomponovány názvy katalogů.

Úprava textů i fotografií uvnitř katalogů dosahuje vysokého standardu. Výjimku tvoří katalogy ČaSNK 1990 – NČKR 1994, kdy kvalitu fotografií snižuje nekvalitní papír. Barevný doprovodný materiál se poprvé objevil v katalogu NČKR 1996 a tento standard zůstal zachován. S výjimkou NČKR 2006, 2012 a 2013, ve kterých byly záměrně použity černobílé fotografie.

Z hlediska úrovně polygrafického zpracování kvalita katalogů kolísá. U většiny exemplářů se objevuje problém s kvalitou použitého papíru vůči použité vazbě. Papíry s vysokou gramáží, jejichž vlákno není rovnoběžné se hřbetem katalogu, způsobují obtížnou manipulaci s tiskovinou. Při úplném rozevření stránek dochází k rozpadání vazby. Při posuzování tohoto hlediska bylo zjištěno, že vysokého standardu polygrafického zpracování dosahují katalogy

NČKR 1999, NČKR 2005, NČKR 2006, NČKR 2007, NČKR 2009, NČKR 2010, NČKR 2012, NČKR 2013 a NČKR 2014. U zbývajících katalogů se objevuje výše uvedený problém. Luboš Drtina ve svém osobním svědectví uvádí: „*Tematicky jsem reagoval na období, kdy knihařské zpracování v tiskárnách prožívalo krušnou dobu. Knížky se po jednom přečtení v mnoha případech bortily a mnoho exponátů zaslaných do soutěže vyřazovala technická komise z důvodů odbytého knihařského zpracování ze hry.*“ [DRTINA, 2018].

8. Závěr

Katalogy soutěže Nejkrásnější české knihy roku představují neoddělitelnou součást této soutěže. Od roku 1965, kdy byla soutěž obnovena a nepřetržitě funguje dodnes, jsou katalogy jedinečným zdrojem informací. Grafická podoba katalogů vznikala až na jednu výjimku pod vedením odborníka z oblasti grafického designu. Návrhy obálek představují nejen originalitu svých tvůrců, ale mnohdy reprezentují celou autorovu tvorbu.

Katalogy soutěže vydané v rozmezí let 1990 – 2016 rovněž představují domácí knižní produkci. Zvláště co se týká kvality papíru, tiskové kvality a polygrafického zpracování. Katalogy ve větší míře než ostatní knižní produkce přinášejí originální řešení. Potvrzují to samotní autoři ve svých svědectvích. Filip Heyduk uvádí: „*Vždy se snažíme o určitou atraktivnost každé publikace, něčím ji ozvláštnit a spíše vytvořit grafický objekt.*“

Z uvedených analýz vyplývá, že katalogům prospěla výrazná změna obsahové koncepce, která se dotkla katalogů NČKR 2010 – NČKR 2015. Obsahují totiž i jiné informace než jen přehled oceněných knih. Smyslem změny koncepce bylo rozšířit povědomí o soutěži širšímu okruhu veřejnosti a navázat tak na původní smysl historicky první Soutěže o Třicet nejkrásnějších knih roku konané v roce 1928, jejímž cílem bylo „šířit lásku ke knihám“.

Přehled katalogů soutěže, který je výsledkem této práce, přináší nový úhel pohledu na tyto doprovodné materiály prestižní výstavy. V mnoha případech se jedná o mistrovská díla grafického designu.

Přínosem výzkumu a této práce je zmapování oblasti, ke které neexistují informační prameny a jediným zdrojem informací jsou katalogy soutěže.

9. Použitá literatura a informační zdroje

1. *51+ : nejkrásnější české knihy roku 2015 = The Most Beautiful Czech Books of the year 2015*. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2016. 414 stran. ISBN 978-80-87546-22-2.
2. BABÁK, Petr, 2018. Emailová korespondence ze dne 22. 3. 2018.
3. BABÁK, Petr, 2018a. Emailová korespondence ze dne 22. 3. 2018.
4. BALVÍNOVÁ, Alena, 2003. *Neproporcionální písmo*. In: KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online databáze]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/A2GRJYU4RISXHX4F317UYJM247Q29V372Q1V3H1XER7TXAHCU1-17005?func=full-set-set&set_number=150862&set_entry=000001&format=999.
5. BERAN, Vladimír. *Aktualizovaný typografický manuál*. Osmé vydání. Praha: Kafka design, 2016. 52, 50, 24, 33 stran.
6. BHASKARAN, Lakshmi. *Design publikací: vizuální komunikace tištěných médií*. V Praze: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-993-1.
7. BLAŽEJ, Bohuslav. *Grafická úprava tiskovin: pro 4. ročník střední průmyslové školy grafické (studijní obor polygrafie)*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. 191 s. Učebnice pro střední školy. ISBN 80-04-23201-9.
8. *České a slovenské nejkrásnější knihy 1990*. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 1990.
9. DRTINA, Luboš, 2018. Emailová korespondence ze dne 21. 3. 2018.
10. DUSONG, Jean-Luc a Fabienne SIEGWART. *Typografie: od olova k počítačům*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997. ISBN 80-7180-296-4.
11. FABEL, Karel. *Současná typografie*. Praha: Odeon, 1981. Soudobé české umění.
12. HEYDUK, Filip, 2018. Emailová korespondence ze dne 29. 3. 2018.
13. HUBÁČKOVÁ, Vilma a Alena PETRUŽELKOVÁ. *Zpráva o knize =* www.bookreport.cz. V Praze: PNP, [2015], ©2015. 98 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-87376-25-6.
14. *Informační systém abART* [online], 2006. Praha: Archiv výtvarného umění, c2005-2006 [cit. 2018-06-25]. Dostupné z: <http://abart-full.artarchiv.cz/>.
15. *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, c2008-2018 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.
16. Jednací řád soutěže Nejkrásnější české knihy roku. In: *Památník národního písemnictví* [online]. Praha: Památník národního písemnictví, 2018, 2018 [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/o-nckr/>.
17. Kateřina Šedá. In: *Artlist: Centrum pro současné umění Praha* [online]. Praha: Centrum pro současné umění, c2006-2018, 2006-2018 [cit. 2018-07-28]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/katerina-seda-2651/>.
18. KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online], 2003. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=ktd.

19. LEDNICKÁ, Zuzana, 2018. Emailová korespondence ze dne 21. 3. 2018.
20. MANGUEL, Alberto. *Knihovna v noci*. Brno: Host, 2009. ISBN 978-80-7294-336-4.
21. MATUŠÍK, Zdeněk, 2003. Výstavní katalog. In: *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2018-07-12]. Dostupné z:
https://aleph.nkp.cz/F/8DB9AD486K9A2MYPUI17JSGQ8XXR2BUTGDT94AJ5JFQTQ641IKR-42179?func=find-b&find_code=WTD&x=0&y=0&request=v%C3%BDstavn%C3%AD+katalog&adjacent=N.
22. MUZIKA, František. *Krásné písmo ve vývoji latinky*. Praha, 1963.
23. *Nejkrásnější české knihy 1992 = The Most Beautiful Czech Books 1992 = Tschechische Schönste Bücher 1992*. Praha: Památník národního písemnictví, 1993. ISBN 80-85085-07-0.
24. *Nejkrásnější české knihy 1993 = The Most Beautiful Czech Books 1993 = Tschechische Schönste Bücher 1993*. Praha: Památník národního písemnictví, 1994. ISBN 80-85085-09-7.
25. *Nejkrásnější české knihy 1994 = The Most Beautiful Czech Books 1994 = Tschechische Schönste Bücher 1994*. Praha: Památník národního písemnictví, 1995. ISBN 80-85085-14-3.
26. *Nejkrásnější české knihy 1995 = The Most Beautiful Czech Books 1995 = Schönste Tschechische Bücher 1995*. Praha: Památník národního písemnictví, 1996. ISBN 80-85085-20-8.
27. *Nejkrásnější české knihy 1996 = The Most Beautiful Czech Books of 1996*. Praha: Památník národního písemnictví, 1997. ISBN 80-85085-26-7.
28. *Nejkrásnější české knihy 1997 = The Most Beautiful Czech Books of 1997*. Praha: Památník národního písemnictví, 1998. ISBN 80-85085-37-2.
29. *Nejkrásnější české knihy 1998 = The Most Beautiful Czech Books of 1998*. Praha: Ministerstvo kultury, 1999. ISBN 80-86310-01-9.
30. *Nejkrásnější české knihy 1999 = The Most Beautiful Czech Books of 1999*. Praha: Ministerstvo kultury, 2000. ISBN 80-86310-13-2.
31. *Nejkrásnější české knihy 2000 = The Most Beautiful Czech Books of 2000*. Praha: Ministerstvo kultury, 2001. ISBN 80-86310-17-5.
32. *Nejkrásnější české knihy 2001 = The Most Beautiful Czech Books of 2001*. Praha: Ministerstvo kultury, 2002. ISBN 80-86310-25-6 (MK ČR).
33. *Nejkrásnější české knihy 2002 = The Most Beautiful Czech Books of the year 2002*. Praha: Ministerstvo kultury, 2003. ISBN 80-86310-33-7 (MK ČR).
34. *Nejkrásnější české knihy 2011*. Praha: Ministerstvo kultury, 2012. 978-80-87376-03-4.
35. *Nejkrásnější české knihy 2012 = The Most Beautiful Czech Books of the Year 2012*. Praha: Ministerstvo kultury, 2013. 978-80-87546-08-6 (MK).
36. *Nejkrásnější české knihy 2013 = The Most Beautiful Czech Books of the Year 2013*. Praha: Ministerstvo kultury, 2014. 978-80-87546-13-0 (MK).

37. *Nejkrásnější české knihy 2014 = The Most Beautiful Czech Books of the Year 2014*. Praha: Ministerstvo kultury, 2015. 978-80-87546-15-4 (MK ČR).
38. *Nejkrásnější české knihy roku 2003 = The Most Beautiful Czech Books of the year 2003*. Praha: Ministerstvo kultury, 2004. ISBN 80-86310-37-X (MK ČR).
39. *Nejkrásnější české knihy roku 2004 = The Most Beautiful Czech Books of the Year 2004*. Praha: Ministerstvo kultury, 2005. ISBN 80-86310-50-7 (MK ČR).
40. *Nejkrásnější české knihy roku 2005 = The Most Beautiful Czech Books of the Year 2005*. Praha: Ministerstvo kultury, 2006. ISBN 80-86310-58-2 (MK ČR).
41. *Nejkrásnější české knihy roku 2006 = The Most Beautiful Czech Books of the Year 2006*. Praha: Ministerstvo kultury, 2007. ISBN 80-86310-64-0 (MK ČR).
42. *Nejkrásnější české knihy roku 2007 = The Most Beautiful Czech Books of the Year*. Praha: Ministerstvo kultury, 2008. 978-80-86310-81-7 (MK ČR : brož.).
43. *Nejkrásnější české knihy roku 2008 = The Most Beautiful Czech Books of the Year 2008*. Praha: Ministerstvo kultury, 2009. 978-80-86310-85-5.
44. *Nejkrásnější české knihy roku 2009 = The Most Beautiful Czech Books of the Year 2009*. Praha: Ministerstvo kultury, 2010. 978-80-85085-94-5.
45. *Nejkrásnější české knihy roku 2010 = The Most Beautiful Czech Books of the Year 2010*. Praha: Ministerstvo kultury, 2011. 978-80-86310-96-1.
46. NEZVAL, Vítězslav. *Abeceda*. Praha: TORST, 1993. 57 s. ISBN 80-85639-12-2 (Brož.).
47. NOVÁK, Robert, V., 2018. Emailová korespondence ze dne 27. 3. 2018.
48. PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 2. vyd., rozš. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-813-0.
49. PECINA, Martin. O konstruktivismu v typografii. In: *Typomil* [online]. 17. 12. 2009 [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://typomil.com/2009/12/o-konstruktivismu-v-typografii/>.
50. PETRUŽELKOVÁ, Alena. *Tisková zpráva*. Praha: Památník národního písemnictví, 2015.
51. POULIN, Richard. *Jazyk grafického designu: ilustrovaná příručka vysvětlující hlavní principy designu*. V Praze: Slovart, 2012. ISBN 978-80-7391-552-0.
52. *První soutěž Spolku českých bibliofilů v Praze na třicet nejkrásnějších knih za rok 1928*. Praha, 1928.
53. SOLPERA, Jan, 2018. Emailová korespondence ze dne 4. 4. 2018.
54. SOLPERA, Jan. *Klasifikace typografických písem latinkových*. Praha: Revolver Revue, 2009.
55. STRNAD, Martin, 2018. Emailová korespondence ze dne 29. 3. 2018.
56. ŠMEJKAL, Václav. 60 let spolku českých bibliofilů. In: *Čtenář*. Praha: Orbis, 1968, 20(12), 412-414.
57. ŠTORM, František. *Eseje o typografii*. Praha: Společnost pro Revolver Revue, 2008. ISBN 978-80-87037-15-7.
58. VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha: Libri ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově, 2006. Bibliotheca Strahoviensis. ISBN 80-7277-312-7.

Seznam obrázků

- Obr. 1: Ukázka titulního listu a úvodního textu, 1928 (s. 9)
- Obr. 2: Grafická podoba katalogu ČaSNKR 1990 (s. 10)
- Obr. 3: Grafická podoba katalogu NČKR 1992 (s. 12)
- Obr. 4: Grafická podoba katalogu NČKR 1993 (s. 13)
- Obr. 5: Grafická podoba katalogu NČKR 1994 (s. 14)
- Obr. 6: Grafická podoba katalogu NČKR 1995 (s. 15)
- Obr. 7: Grafická podoba katalogu NČKR 1996 (s. 17)
- Obr. 8: Grafická podoba katalogu NČKR 1997 (s. 18)
- Obr. 9: Grafická podoba katalogu NČKR 1998 (s. 19)
- Obr. 10: Grafická podoba katalogu NČKR 1999 (s. 21)
- Obr. 11: Grafická podoba katalogu NČKR 2000 (s. 22)
- Obr. 12: Grafická podoba katalogu NČKR 2001 (s. 23)
- Obr. 13: Grafická podoba katalogu NČKR 2002 (s. 24)
- Obr. 14: Grafická podoba katalogu NČKR 2003 (s. 25)
- Obr. 15: Grafická podoba katalogu NČKR 2004 (s. 26)
- Obr. 16: Grafická podoba katalogu NČKR 2005 (s. 27)
- Obr. 17: Grafická podoba katalogu NČKR 2006 (s. 29)
- Obr. 18: Grafická podoba katalogu NČKR 2007 (s. 30)
- Obr. 19: Grafická podoba katalogu NČKR 2008 (s. 32)
- Obr. 20: Grafická podoba katalogu NČKR 2009 (s. 33)
- Obr. 21: Grafická podoba katalogu NČKR 2010 (s. 35)
- Obr. 22: Grafická podoba katalogu NČKR 2011 (s. 36)
- Obr. 23: Grafická podoba katalogu NČKR 2012 (s. 37)
- Obr. 24: Grafická podoba katalogu NČKR 2013 (s. 38)
- Obr. 25: Grafická podoba katalogu NČKR 2014 (s. 40)
- Obr. 26: Grafická podoba katalogu NČKR 2015 (s. 42)